

Stichting Pensioenfonds Yara Nederland

JAARVERSLAG 2015

Inhoudsopgave

1. Voorwoord.....	3
2. Kerncijfers	4
3. Karakteristieken van het Pensioenfonds.....	5
3.1 Organisatie	6
Bestuur.....	6
Beleid en verantwoording.....	7
Dagelijks bestuur.....	8
Verantwoordingsorgaan	8
Diversiteit bestuur en verantwoordingsorgaan.....	9
Intern toezicht.....	9
Compliance Officer	9
Uitvoeringsorganisatie	9
Externe dienstverlening	9
4. Verslag van het bestuur	11
4.1 Marktontwikkelingen in 2015	11
4.2 Goed pensioenfondsbestuur	13
4.3 Financiële paragraaf.....	17
4.4 Herstelplan.....	19
4.5. Beleggingsparagraaf.....	20
4.6. Pensioenparagraaf	23
4.7 Risico's en beheersing risico's.....	24
4.8 Toekomstparagraaf.....	30
5. Jaarrekening 2015	31
5.1 Balans per 31 december 2015	32
5.2 Rekening van baten en lasten 2015.....	33
5.3 Kasstroomoverzicht	34
5.4 Toelichting op de balans en de rekening van baten en lasten	35
5.5 Waarderingsgrondslagen en grondslagen voor de bepaling van het resultaat.....	36
5.6 Toelichting op de onderscheidene posten van de balans	38

5.7 Niet uit de balans blijvende verplichtingen	42
5.8 Toelichting op de onderscheidene posten van de rekening van baten en lasten	43
5.9 Ondertekening van de jaarrekening	45
6. Overige gegevens	46
6.1 Verklaring van de actuaris	47
6.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	49
Bijlage 1: Verantwoordingsorgaan	51
Verslag van het verantwoordingsorgaan	51
Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	54
Bijlage 2: Visitatiecommissie	55
Verslag van de visitatiecommissie	55
Reactie van het bestuur op het verslag van de visitatiecommissie	58
Bijlage 3: Compliance officer	59
Verslag van de compliance officer	59
Reactie van het bestuur op het verslag van de compliance officer	61

1. Voorwoord

Hierbij bieden wij u het jaarverslag 2015 aan van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland.

Het jaar 2015 stond met name in het teken van het implementeren van het Nieuwe Financiële Toetsingskader. Deze nieuwe regelgeving zorgde voor wijzigingen in ons premie-, toeslagen, en beleggingsbeleid. In ons jaarverslag kunt u hier meer over lezen. Ook zijn er nieuwe methodieken geïntroduceerd, zoals de invoering van de haalbaarheidstoets en de invoering van de 'beleidsdekkingsgraad'.

De financiële positie van het Pensioenfonds is gedurende het jaar 2015 onder druk komen te staan. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de stand van de (lage) rente, in combinatie met de onrust op de beurzen. Daarnaast heeft de aanpassing van de berekeningsmethodiek een negatief effect. De zorgelijke situatie bij pensioenfonds en heeft u ongetwijfeld gelezen en gehoord in diverse media. Goede afspraken met werkgever zorgen er in het geval van ons Pensioenfonds voor, dat korten van pensioenen niet aan de orde is.

Het bestuur wenst u veel leesplezier met het jaarverslag 2015.

Sluiskil, 9 juni 2016

Namens het bestuur,

P. Vlaeminck

Voorzitter

2. Kerncijfers

	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Deelnemers							
Aantal actieve deelnemers	679	704	739	743	711	736	731
Aantal gewezen deelnemers	411	435	463	512	506	538	572
Aantal pensioengerechtigden	1.311	1.317	1.301	1.300	1.363	1.366	1.388
Totaal aantal	2.401	2.456	2.503	2.555	2.580	2.640	2.691
In % van de VPV							
Actieven	47,3%	45,1%	45,3%	47,1%	48,7%	48,4%	46,2%
Gewezen deelnemers	6,1%	6,5%	7,0%	6,8%	6,8%	6,3%	6,3%
Pensioengerechtigden	46,6%	48,4%	47,7%	46,1%	44,5%	45,3%	47,5%
Premies € x 1.000							
Feitelijke premie *	10.731	12.616	7.400	7.386	37.064	25.253	25.704
Zuiver kostendekkende premie	10.417	9.857	12.719	12.120	10.192	9.510	11.513
Gedempte kostendekkende premie	5.314	6.250	7.400	7.386	6.482	6.795	7.733
* inclusief het deel dat is toegevoegd aan de bestemmingsreserve (2015: € 133.000)							
Uitkeringen € x 1.000							
Pensioen uitkeringen	14.622	14.503	14.026	13.484	14.037	14.119	14.036
AAOP uitkeringen	114	130	122	98	0	0	0
Totaal uitkeringen	14.736	14.633	14.148	13.582	14.037	14.119	14.036
Beleggingen € x 1.000							
Vastrentende waarden	269.220	281.778	253.925	261.709	211.822	202.907	211.333
Aandelen	164.568	163.289	150.913	129.834	68.268	74.646	43.264
Vastgoedbeleggingen	33.545	15.045	12.617	12.549	12.872	13.536	12.927
Overige beleggingen	0	0	0	0	0	11.669	25.217
Totaal beleggingen	467.333	460.112	417.455	404.092	292.962	302.758	292.741
Financiële positie € x 1.000							
Aanwezig vermogen	477.031	471.521	424.224	410.637	369.218	335.490	305.343
Pensioenverplichtingen	446.892	429.045	363.657	373.408	339.711	305.268	278.427
Minimum vereist eigen vermogen	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%	105,0%
Vereist Eigen Vermogen	120,7%	114,9%	116,1%	114,2%	113,7%	114,9%	114,7%
Beleidsdekkingsgraad	107,1%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Dekkingsgraad	n.v.t.	109,9%	116,7%	110,0%	108,7%	109,9%	109,7%
Toeslagbeleidsdekkingsgraad	106,7%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toeslagdekkingsgraad	n.v.t.	108,1%	116,3%	109,7%	108,7%	109,9%	109,7%
Reglementsvariabelen							
Maximum Pensioengevend salaris	100.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Franchise middelloonregeling	11.005	11.005	10.940	10.803	10.660	10.481	10.309
Opbouw% middelloonregeling tot grensbedrag 1	1,75%	1,95%	2,05%	2,05%	2,05%	2,05%	2,05%
Van grensbedrag 1 tot grensbedrag 2	1,65%	1,80%	1,80%	1,80%	1,80%	1,80%	1,80%
Vanaf grensbedrag 2	n.v.t.	1,30%	1,30%	1,30%	1,30%	1,30%	1,30%
(Richt)pensioenleeftijd	67 jaar	67 jaar	65 jaar	65 jaar	65 jaar	65 jaar	65 jaar
Eigen bijdrage	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Toegekende toeslagverlening							
Actieven	0,00%	0,79%	1,50%	1,22%	0,00%	0,00%	0,87%
Gewezen deelnemers, partners en pensioengerechtigden	0,00%	0,33%	1,56%	1,56%	0,00%	0,00%	0,41%

3. Karakteristieken van het Pensioenfonds

Doelstelling

Stichting Pensioenfonds Yara Nederland (vanaf hier 'het Pensioenfonds') is opgericht op 31 december 2004 en statutair gevestigd te Terneuzen.

Het Pensioenfonds heeft als kerntaak het uitvoeren van de pensioenregeling, zoals deze tussen werkgever en werknemersorganisaties is overeengekomen. De pensioenregeling is gesloten voor nieuwe deelnemers vanaf 1 augustus 2014.

Het doel van het Pensioenfonds is om nu en in de toekomst uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden te verstrekken ter zake van ouderdom en overlijden.

De kernwaarden zijn mede afgeleid van de mensen en de onderneming(en) voor wie het Pensioenfonds mag werken: het Pensioenfonds is degelijk, deskundig en transparant.

Juridische structuur

Het Pensioenfonds is gevestigd aan de Industrieweg 10 te Sluiskil en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 22056903.

Statutair aangesloten ondernemingen

Onderstaande aangesloten ondernemingen vormen tezamen 'de werkgever'.

- Yara Sluiskil B.V.
- Yara Nederland B.V.
- Yara Holding Netherlands B.V.
- Yara Benelux B.V.
- Yara Shared Services B.V.
- Yara Industrial B.V.
- Yara Gas B.V.
- Yara Vlaardingen B.V.

Dit jaarverslag betreft een regulier boekjaar dat loopt van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015.

Alle bedragen in dit jaarverslag zijn vermeld in € 1.000, tenzij anders vermeld.

Missie

Het Pensioenfonds wil zowel voor haar deelnemers als de werkgever een duurzaam en betrouwbaar Pensioenfonds zijn.

Het bestuur voert hiertoe een solide en duurzaam financieel beleid en draagt zorg voor een effectieve, efficiënte en flexibele uitvoering van de pensioenregeling. Het Pensioenfonds toetst of afspraken in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving.

Daarbij stuurt het Pensioenfonds op betrokkenheid, transparantie, professionaliteit en resultaatgerichtheid. Tevens bevordert het Pensioenfonds betrokkenheid van de belanghebbenden en administratief gemak.

Visie en strategie

Het Pensioenfonds wil een actieve bijdrage leveren aan het behoud van een duurzame pensioenregeling dat breed vertrouwen geniet en wil verder voor een goede en betaalbare regeling zorgen die aantrekkelijk blijft voor jong en oud, voor zowel de deelnemers als voor de werkgever. Doelstellingen zijn:

- Behoud van een breed risicodraagvlak op basis van solidariteit en collectiviteit
 - Het Pensioenfonds bedient haar deelnemers en de werkgever zodanig dat ze zich binnen het Pensioenfonds vertegenwoordigd voelen. Het Pensioenfonds zal de risico's die in de regeling aanwezig zijn, zo evenwichtig mogelijk aan alle belanghebbenden toedelen.
- Een deelnemersgericht Pensioenfonds zijn en blijven
 - Het Pensioenfonds wil transparantie en betrokkenheid realiseren door de informatie te geven die haar deelnemers en de werkgever daadwerkelijk helpt om de juiste keuzes op pensioengebied te maken. Het Pensioenfonds wil de deelnemers een helder inzicht geven in hun pensioensituatie. Het Pensioenfonds ondersteunt de werkgever bij zijn zorgplicht.
- Continue professionalisering van de organisatie
 - Het Pensioenfonds leeft de Code Pensioenfondsen actief na. Deze code richt zich op de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur': besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen over wat het Pensioenfonds gepland en gerealiseerd heeft.

3.1 Organisatie

Bestuur

Het Pensioenfonds staat onder leiding van een bestuur, dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de werkgever en vertegenwoordigers van de werknemers en pensioengerechtigden.

Het bestuur heeft gekozen voor een paritair bestuursmodel. In het boekjaar 2015 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in het bestuursmodel.

Per 31 december 2015 is het bestuur als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Vertegenwoordiging	Lid sinds	Datum van aftreden
De heer P. Vlaeminck	Voorzitter	Werkgevers	01-01-2005	31-12-2019
De heer E. ten Berge	Plv. secretaris	Werkgevers	01-07-2005	31-12-2017
De heer M. Zwijns	Secretaris	Werkgevers	01-01-2013	31-12-2016
De heer P.J. v.d. Ploeg	Lid	Werknemers	01-01-2008	31-12-2019
De heer E. v.d. Sneppen	Lid	Werknemers	01-07-2014	01-07-2018
De heer F. de Feijter	Plv. voorzitter	Gepensioneerden	01-09-2009	31-12-2016

De heer P.J. van der Ploeg was aftredend per 31-12-2015 en heeft zich opnieuw beschikbaar gesteld. Het verantwoordingsorgaan heeft ingestemd met de benoeming van de heer van der Ploeg voor een nieuwe termijn van 4 jaar. De heer P. Vlaeminck was aftredend per 31-12-2015 en heeft zich ook opnieuw beschikbaar gesteld. De werkgever heeft goedkeuring gegeven voor een nieuwe termijn van 4 jaar. De heer F. de Feijter heeft aangegeven zich na 31 december 2016 niet meer verkiesbaar te stellen. Daarom heeft het bestuur eind 2015 verkiezingen uitgeschreven voor een bestuurslid namens de gepensioneerden. In de bestuursvergadering van 16 februari 2016 heeft het bestuur, na advies van de toetsingscommissie, de heer M. Vereecken aangesteld als aspirant bestuurslid. Na de nodige opleidingen zal de heer Vereecken aangemeld worden bij De Nederlandsche Bank voor de bestuurderstoetsing.

Beleid en verantwoording

Het Pensioenfonds geeft uitvoering aan de pensioenovereenkomst, zoals overeengekomen tussen sociale partners. De afspraken over de financiering van deze pensioentoezegging is verwoord in de uitvoeringsovereenkomst. De pensioentoezegging is vertaald naar het pensioenreglement. Deze uitvoering bestaat uit het actueel vastleggen van de juiste pensioenrechten, het beleggen van het beschikbare vermogen, het doen van uitkeringen en het informeren van belanghebbenden.

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de uitvoering en houdt als ‘goede huisvader’ de regie over de werkzaamheden van het Pensioenfonds.

In de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) zijn de opzet van het Pensioenfonds, de risicoanalyse en wijze van uitvoering gedocumenteerd. Onderdeel van het beleid is een noodprocedure waarin beschreven staat hoe het Pensioenfonds omgaat met besluitvorming in spoedeisende situaties. Deze noodprocedure is onderdeel van het crisisplan van het Pensioenfonds dat in de ABTN is opgenomen. De noodprocedure zelf is verwoord in de governance- en integriteitsnota.

Het uitgangspunt in het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel is dat hij/zij handelt in het belang van alle belanghebbenden van het Pensioenfonds, rekening houdend met de korte- en lange termijneffecten van maatregelen.

Bestuursvergaderingen 2015

In het afgelopen jaar heeft het bestuur in totaal 9 keer vergaderd. Er waren 5 reguliere vergaderingen en 4 beleggingsvergaderingen. Er is 2 keer bijeengekomen met het verantwoordingsorgaan.

De volgende onderwerpen zijn gedurende de reguliere vergaderingen het afgelopen jaar behandeld:

- Communicatieplan 2015
- Implementatie nFTK
- Risicomanagement procedure en matrix
- (Aanvangs) haalbaarheidstoets en herstelplan
- Vernieuwen herverzekeringsovereenkomst
- Actualiseren van diverse fondsdocumenten (zoals ABTN, pensioenreglement, uitvoeringsovereenkomst, reglement verantwoordingsorgaan)
- Finaliseren ALM en naar aanleiding hiervan wijziging beleggingsbeleid.
- Aanstellen nieuwe vermogensbeheerder voor vastgoed.
- Aanvangen selectieprocedure vermogensbeheerder voor vastrentende waarden

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur wordt gevoerd door de voorzitter en de secretaris van het Pensioenfonds. Het dagelijks bestuur wordt ondersteund door een externe partij. Het dagelijks bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden, zoals deze zijn vastgelegd in de statuten alsook de ABTN.

De bevoegdheden van het dagelijks bestuur omvatten:

- Zorgdragen van dagelijkse gang van zaken bij het Pensioenfonds
- Voorbereiden van een wijziging van de pensioenreglementen, statuten, uitvoeringsovereenkomst en/of actuariële en bedrijfstechnische nota dan wel andere (juridische) documenten van het Pensioenfonds.
- Periodiek contact met herverzekeraar, pensioenadministrateur en toezichthouder
- Verzorgen van correspondentie
- Aanleveren van de door de toezichthouder(s) gevraagde gegevens zoals het jaarwerk, kwartaalrapportages en herstelplannen
- Toezicht houden op mutaties in deelnemersbestand
- Voorbereiden van de te nemen besluiten door bestuur.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een algemeen oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan het recht om advies uit te brengen over een aantal aangelegenheden die zijn beschreven in de statuten en het reglement verantwoordingsorgaan. Dit betreffen de wettelijke gedefinieerde adviezen.

Per 31 december 2015 is het verantwoordingsorgaan als volgt samengesteld:

Naam	Functie	Namens	Benoemd	Datum van aftreden
De heer T. van Hoecke	Voorzitter	Actieven	1 juli 2014	1 juli 2018
De heer X. Herman	Plv. secretaris	Actieven	1 juli 2014	1 juli 2018
De heer T. van Duijn	Secretaris	Actieven	1 juli 2014	1 juli 2018
De heer P. Verhelst	Lid	Gepensioneerden	1 juli 2014	1 juli 2018
De heer J. Koekkoek	Lid	Gepensioneerden	1 juli 2014	1 juli 2018
De heer J. Bol	Plv. voorzitter	Gepensioneerden	1 juli 2014	1 juli 2018

De heer B. Maintz heeft in 2015 aangegeven zijn lidmaatschap aan het verantwoordingsorgaan te beëindigen. In de loop van 2016 zal het bestuur met het verantwoordingsorgaan in overleg treden over de invulling hiervan.

Het bestuur vindt het belangrijk dat het verantwoordingsorgaan een volwaardige sparringpartner is. Naast een volwaardige sparringpartner heeft het de voorkeur dat het verantwoordingsorgaan ook aspirant bestuursleden voortbrengt. Daar waar mogelijk vinden in de toekomst bijscholingen gezamenlijk plaats. Een samenvatting hiervan, alsmede de reactie van het bestuur hierop treft u aan in bijlage 1.

Diversiteit bestuur en verantwoordingsorgaan

Het bestuur streeft naar voldoende diversiteit onder de bestuursleden. Op dit moment zijn alle bestuursleden ouder dan 40 jaar en man. Op het moment dat er een vacature komt voor een bestuursfunctie, streeft het bestuur ernaar deze in te vullen met een kandidaat die jonger dan 40 jaar is. Hierbij geldt wel dat de betreffende persoon geschikt moet zijn (passend bij het functieprofiel). Gegeven dat meer dan 90% van het deelnemersbestand mannelijk is, is het bestuur dan ook van mening dat de huidige samenstelling een representatieve afspiegeling is van het deelnemersbestand. De diversiteit binnen het verantwoordingsorgaan is aanwezig op het gebied van leeftijd. Er is 1 lid wat jonger is dan 40 jaar. In dit orgaan is, gelijk aan het bestuur, geen vrouw aanwezig. Gegeven de populatie van het Pensioenfonds, is het bestuur van mening dat het verantwoordingsorgaan een representatieve afspiegeling is van het deelnemersbestand.

Intern toezicht

Het interne toezicht wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie. Hiervoor is een overeenkomst aangegaan met PF Support. Het bestuur heeft, in samenspraak met het verantwoordingsorgaan gekozen voor de volgende visiteurs:

Naam	Specialisatie
De heer G. van de Kuilen	Balansbeheer, ALM en beleggingsbeleid
De heer E. Capitain	Risico management
De heer E. Klijn	Governance

De visitatiecommissie heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen het Pensioenfonds. Het interne toezicht betreft in zijn toezicht de naleving door het Pensioenfonds van normen in de Code Pensioenfonds. De visitatiecommissie heeft in 2016 een visitatie uitgevoerd over het boekjaar 2015. De commissie heeft 31 maart 2016 haar verslag opgeleverd. Een samenvatting hiervan, alsmede de reactie van het bestuur hierop treft u aan in bijlage 2.

Compliance Officer

Het Pensioenfonds heeft mevr. S. Vermue als compliance officer aangesteld. De compliance officer is belast met het toezicht op de naleving van het compliance beleid van het Pensioenfonds. De compliance officer adviseert verbonden personen over de uitleg en toepassing van bepalingen zoals opgenomen in het compliance beleid, alsook in de gedragscode van het Pensioenfonds. Mevrouw Vermue heeft verschillende malen gevraagd en ongevraagd advies gegeven. De compliance officer heeft in de bestuursvergadering van 5 april haar rapportage aan het bestuur gepresenteerd. Een samenvatting hiervan, alsmede de reactie van het bestuur hierop treft u aan in bijlage 3.

Uitvoeringsorganisatie

Het Pensioenfonds heeft geen medewerkers in dienst.

Externe dienstverlening

Pensioen- en uitkeringsadministratie

Het Pensioenfonds heeft de pensioen- en uitkeringsadministratie met de bijbehorende wettelijke deelnemerscommunicatie met ingang van 1 januari 2014 ondergebracht bij ACS HR Solutions Nederland B.V. (hierna: Xerox). Hieronder valt ook de helpdesk, welke Xerox verzorgt voor het Pensioenfonds. De pensioenadministrateur voert de afgesproken werkzaamheden uit binnen de overeengekomen service levels. De taken en afspraken zijn vastgelegd in de overeenkomst van dienstverlening tussen Xerox en het Pensioenfonds. Xerox heeft een ISAE 3000 voor haar administratie en een ISAE 3402 voor haar IT. De uitvoering wordt jaarlijks door een onafhankelijke accountant beoordeeld op het voldoen aan de gestelde normen.

Secretariaat

Het Pensioenfonds heeft onderstaande taken uitbesteed aan Willis Towers Watson:

- Opstellen van de bestuursagenda;
- Versturen van de uitnodigingen en de vergaderstukken;
- Zorgdragen voor de notulen van de bestuursvergaderingen.

Herverzekeraar

- De herverzekeraar van het Pensioenfonds, Delta Lloyd Levensverzekering N.V., verzorgt de (her)verzekering van de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's (premiëvrijstelling).

Werkgever

- De HR Service afdeling van de werkgever is verantwoordelijk voor het geven van informatie aan externe belanghebbenden. Dit omvat:
 - Het beantwoorden van vragen van (ex)-deelnemers die zich melden bij de HR afdeling.
 - Het leveren van pensioenmutaties aan Xerox.
- De financiële administratie is gedelegeerd aan Yara Shared Services B.V. De werkzaamheden en afspraken zijn schriftelijk vastgelegd.

Vermogensbeheer

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan diverse vermogensbeheerders.

Actuaris

Triple A Certifications B.V. is door het bestuur aangesteld als certificerend actuaris.

Accountant

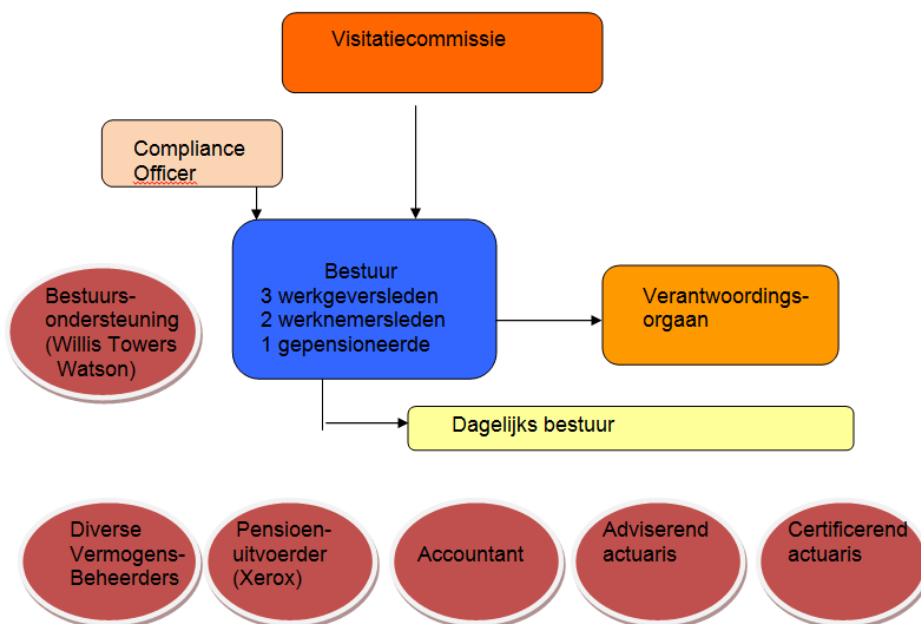
ABAB Accountants B.V. is door het bestuur aangesteld als accountant.

Adviseur

Willis Towers Watson is door het bestuur aangesteld als adviseur van het Pensioenfonds.

Triple A Risk Finance B.V. is door het bestuur aangesteld als adviseur vermogensbeheer.

Schematisch ziet de structuur van het Pensioenfonds er als volgt uit:

4. Verslag van het bestuur

4.1 Markontwikkelingen in 2015

Hieronder volgt een overzicht van de maatschappelijke ontwikkelingen die zich in 2015 hebben voorgedaan en van belang waren voor het Pensioenfonds.

Aanscherping fiscale regelgeving

De fiscale grenzen werden per 1 januari 2015 opnieuw aangescherpt. Als gevolg hiervan is ook onze pensioenregeling per 1 januari 2015 gewijzigd:

- Het opbouwpercentage tot € 83.715 bedraagt 1,75% (was 1,95%)
- Het opbouwpercentage vanaf € 83.715 tot € 100.000 bedraagt 1,65% (was 1,8%)
- Er vindt geen pensioenopbouw plaats over het inkomen boven € 100.000,-.

Nieuw Financieel Toetsingskader

Vanaf 1 januari 2015 is het zogenaamde Financieel Toetsingskader (nFTK) van toepassing. Met de nieuwe regelgeving beoogt de wetgever het Nederlandse pensioenstelsel minder gevoelig voor dagkoersen, en daarmee stabiel te maken. Daarnaast kan het Pensioenfonds mee- en tegenvallers over maximaal 10 jaar uitsmeren. Deze wijzigingen hebben ook ingrijpende gevolgen voor de diverse beleidsterreinen en formele documenten van het Pensioenfonds:

Uitvoeringsovereenkomst

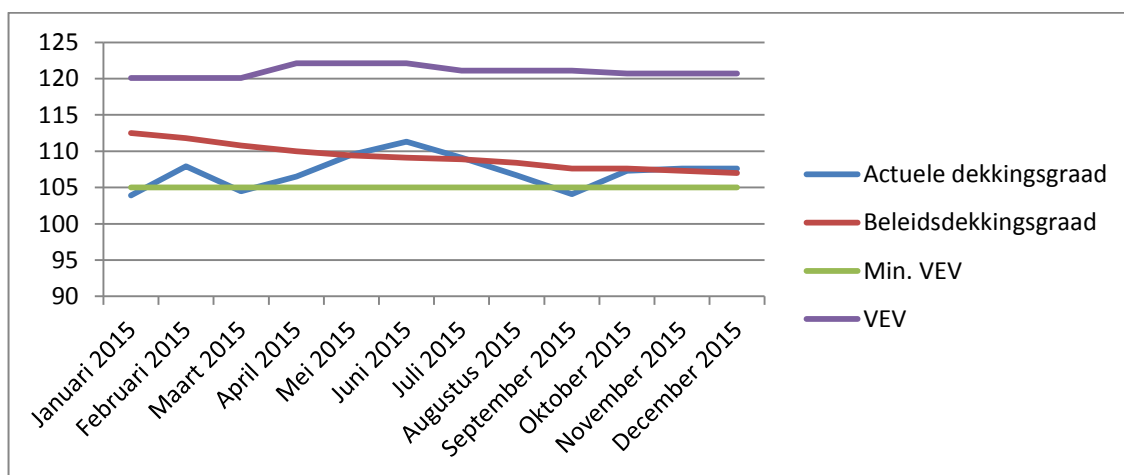
Er zijn tussen werkgever en het Pensioenfondsbestuur in 2015 nieuwe financieringsafspraken gemaakt, die rekening houden met de nieuwe wettelijke regels.

Beleidsdekkingsgraad

Onder het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraden van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

Vereist eigen vermogen

De methodiek om het vereist eigen vermogen te berekenen is ook gewijzigd. Het vereist eigen vermogen onder de oude regelgeving bedroeg per 31 december 2014 114,9%. Door de methodiek is het vereist eigen vermogen per 1 januari 2015 gestegen naar 120,1%. Per 31 december 2015 bedroeg het vereist eigen vermogen 120,7%.

Herstelplan

Per 1 januari 2015 lag de beleidsdekkingsgraad onder het vereist eigen vermogen. Omdat er sprake is van een reservetekort was het Pensioenfonds verplicht een herstelplan in te dienen bij DNB. De voorschriften omtrent het berekenen van het minimaal vereist eigen vermogen zijn overigens niet gewijzigd.

Het Pensioenfonds heeft op 29 juni 2015 het herstelplan verstuurd naar DNB. Hiermee vervalt het reeds bestaande herstelplan. In het nieuwe herstelplan heeft het Pensioenfonds aangegeven welke maatregelen worden ingezet om binnen de gestelde termijn het vereist eigen vermogen te behalen. Zowel het premiebeleid, toeslagbeleid en pensioenregeling zijn hiervoor aangepast. Bij het opstellen van het herstelplan heeft het bestuur zich laten ondersteunen door externe adviseurs. In het herstelplan is geen maatregel tot korten van pensioenaanspraken meegenomen. De financieringsafspraken met werkgever zijn dusdanig dat korten van pensioenaanspraken op het moment niet mogelijk is.

Risicohouding

De risicohouding van het Pensioenfonds is de mate waarin het Pensioenfonds bereid is beleggingsrisico's te lopen om de doelstellingen van het Pensioenfonds te realiseren en de mate waarin het Pensioenfonds de beleggingsrisico's kan lopen gegeven de kenmerken van het Pensioenfonds. Met sociale partners en het verantwoordingsorgaan is hierover gezamenlijk overleg geweest. De risicohouding van het Pensioenfonds komt bijvoorbeeld tot uitdrukking in de door het Pensioenfonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets.

Het bestuur heeft gekozen voor de volgende grenzen op lange termijn, uitgaande van de situatie per 1 januari 2015:

- Een gemiddeld pensioenresultaat van 90% vanuit de vereiste dekkingsgraad.
- Een maximale afwijking van 20% in een slecht-weer-scenario

De risicohouding op korte termijn is gekoppeld aan de bandbreedtes rondom strategische normgewichten van de belegging categorieën en de economische ontwikkelingen. Dit resulteert in een bandbreedte om het vereist eigen vermogen van

- 5%-punt onder het vereist eigen vermogen per 1 januari 2015
- 7%-punt boven het vereist eigen vermogen per 1 januari 2015

Financiële positie pensioenfonds verder onder druk

Kalenderjaar 2015 begon zeer slecht met een stevige daling in de financiële positie van de meeste pensioenfonds. Dit leek zich met name in het tweede kwartaal van 2015 te herstellen. Vanaf half juli werden pensioenfonds echter geconfronteerd met een wijziging in de systematiek van de bepaling van de Ultimate Forward Rate (UFR). DNB volgt hiermee de aanbeveling op van de Commissie UFR. De tweede helft van 2015 was redelijk stabiel. Een echte verbetering van de financiële positie is er echter niet geweest.

Vanaf 1 januari 2015 kennen we een extra parameter die van belang is voor de financiële positie van pensioenfonds. Naast de actuele dekkingsgraad wordt nu ook een beleidsdekkingsgraad bepaald. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad over de afgelopen 12 maanden. Eventuele markteffecten worden nu niet direct zichtbaar in de beleidsdekkingsgraad, maar worden uitgemiddeld, waardoor de effecten pas over een langere periode zichtbaar worden. Dit betekent voor de meeste pensioenfonds dat een verbetering van de beleidsdekkingsgraad nog even op zich laat wachten. Voor diverse beleidskeuzes wordt vanaf 2015 gekeken naar de beleidsdekkingsgraad. Als de ontwikkelingen op de markt zich voorzetten, dan is de kans groot dat ook 2016 een lastig financieel jaar wordt.

Bij veel pensioenfonds stond de dekkingsgraad in 2015 onder druk. Dit was het gevolg van de verder dalende rente waarmee de pensioenfonds hun verplichtingen dienen te waarderen. Ook bij ons Pensioenfonds is de dekkingsgraad gedaald. Op 1 januari 2015 was de beleidsdekkingsgraad 112,5%.

De beleidsdekkingsgraad is aan het eind van 2015 gedaald naar 107,1%. Voor de berekening van de toeslagbeleidsdekkingsgraad wordt de beleidsdekkingsgraad gecorrigeerd met de bestemmingsreserve AAOP ten bedrage van € 1.552.000. Daardoor komt de toeslagbeleidsdekkingsgraad per ultimo 2015 uit op 106,7%. Dit is de toeslagbeleidsdekkingsgraad vóór bijstorting werkgever.

In het jaar 2015 heeft het Pensioenfonds een rendement behaald van 1,87%.

4.2 Goed pensioenfondsbestuur

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen heeft tot doel het functioneren van de besturen van pensioenfondsen te verbeteren en inzichtelijker te maken. Hiertoe zijn door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid 83 normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' geformuleerd. De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit' beginsel. Bepalend voor de werking van de Code is hoe de pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan – niet de mate waarin ze die naar de letter naleven. Dit betekent dus dat er ruimte is om af te wijken van de normen, mits dit weloverwogen gebeurt.

Het bestuur heeft de naleving van de normen van de Code geïnterviewd. Zaken die om een nadere uitvoering vroegen zijn inmiddels opgepakt door het bestuur.

Het Pensioenfonds past de normen van de Code dan ook vrijwel volledig toe. Voor zover het bestuur enigszins afwijkt van de normen wordt dit hieronder toegelicht.

Norm van de code	Reactie bestuur
66 Diversiteitsbeleid	Waar dat kan streeft het Pensioenfonds ernaar dat het bestuur en het verantwoordingsorgaan een afspiegeling zijn van het (actuele) deelnemersbestand. Diversiteit is als apart punt opgenomen in het functieprofiel voor bestuurders.
67 In het bestuur zit tenminste 1 man en 1 vrouw	Vrouwelijke kandidaten hebben zich binnen de organisatie niet Aangemeld.

Integere beleidsvoering

Elk Nederlands pensioenfonds moet maatregelen treffen die goed pensioenfondsbestuur waarborgen. Het beleid van het Pensioenfonds is gericht op een integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het Pensioenfonds, waaronder wordt verstaan:
 - het beheersen van financiële risico's; en
 - het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het Pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie over de lange termijn door jaarlijks een haalbaarheidstoets uit te laten voeren.

Het Pensioenfonds hanteerde het beleid om eens in de drie jaar een continuïteitsanalyse uit te voeren. In 2011 was de laatste continuïteitsanalyse uitgevoerd. Als gevolg van de nieuwe nFTK wetgeving is de continuïteitsanalyse komen te vervallen. Deze wordt vervangen door de haalbaarheidstoets, die jaarlijks uitgevoerd zal worden. Door middel van deze haalbaarheidstoets moeten pensioenfondsen aantonen dat de verwachte pensioenen de komende zestig jaar voldoen aan de gewekte verwachtingen.

Pensioenfondsen moeten aantonen dat zij ook in een slecht-weersituatie aan de verwachtingen kan voldoen. (Zie hiervoor ook: *risicohouding*). Het Pensioenfonds heeft in 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Hieruit blijkt dat op lange termijn zowel vanuit de feitelijke financiële positie als vanuit een evenwichtssituatie wordt voldaan aan de ondergrenzen die het bestuur heeft opgesteld. Toetsing op het premiebeleid en herstelcapaciteit geeft aan dit voldoende en haalbaar is. Deze haalbaarheidstoets moet jaarlijks opnieuw voor 1 juli worden uitgevoerd.

Intern toezicht en verantwoordingsorgaan

Het bestuur van het Pensioenfonds heeft - conform de Pensioenwet en de daarin opgenomen eisen voor goed pensioenfondsbestuur - veel aandacht voor de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing.

In de statuten is vastgelegd hoe het bestuur omgaat met zijn rol en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoording en intern toezicht.

Het Pensioenfonds heeft een visitatiecommissie aangesteld (zie ook: *Intern toezicht*). De commissie heeft van het bestuur opdracht gekregen om jaarlijks een integrale visitatie te verrichten gedurende de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2017.

Het Pensioenfonds heeft een verantwoordingsorgaan (zie ook: *Verantwoordingsorgaan*). Dit orgaan beoordeelt het handelen van het bestuur conform haar wettelijke taak.

Geschiktheid

Het Pensioenfonds besteedt de nodige aandacht aan kennis, competenties en professioneel gedrag van bestuursleden, andere (mede)beleidsbepalende personen en leden van andere pensioenfondsorganen. De manier waarop dit gebeurt, is vastgelegd in de statuten, de governance en integriteitsnota, het geschiktheidsplan en de gedragscode. Het beleid zorgt voor het waarborgen van voldoende kennis, vaardigheden en professioneel gedrag van het bestuur opdat adequate sturing kan worden gegeven aan de processen en werkzaamheden van het Pensioenfonds.

Het bestuur laat zich - met het oog op specifieke deskundigheid - bijstaan door een adviserend actuaaris en zo nodig door andere adviseurs.

Elk pensioenfondsbestuur moet geschikt zijn op alle zeven door DNB geformuleerde geschiktheidsgebieden. De geschiktheidseisen zijn door de pensioenkoepels meer concreet gemaakt, door deze onder te verdelen in geschiktheidsniveau A en B. Alle bestuursleden dienen te voldoen aan geschiktheidsniveau A. Geschiktheidsniveau B omhelst een verdieping en verbreding op inhoudelijk, beleidsmatige en strategische vraagstukken.

Om ervoor zorg te dragen dat het bestuur aan geschiktheidsniveau A zal voldoen, is er een geschiktheidsplan opgesteld. Daarnaast werd, in het kader van de permanente educatie, ten minste een keer per jaar tijdens een bestuursvergadering een cursus gegeven op een verschillend deskundigheidsgebied voor alle bestuursleden. Vanaf 2016 heeft het bestuur besloten om frequenter te vergaderen, zodat iedere bestuursvergadering een verdieping kan plaatsvinden bij de onderwerpen die die vergadering besproken worden. Afhankelijk van de ontwikkelingen en het kennisniveau van de bestuursleden zal één keer per jaar een studiedag georganiseerd worden.

Het bestuur heeft in het verslagjaar gezamenlijk een workshop risicohouding en haalbaarheidstoets gevolgd. Dit geldt ook voor de leden van het verantwoordingsorgaan. Verder heeft het bestuur in het najaar 2015 de studiedag gebruikt om met elkaar van gedachten te wisselen over de toekomst van het Pensioenfonds alsook uitgebreid met de compliance officer van gedachten te wisselen over ontwikkelingen die compliance raken (zoals integriteit, gedragscode, etc.).

Zelfevaluatie

Op 11 juni 2015 heeft het bestuur van het Pensioenfonds tezamen met het verantwoordingsorgaan een zelfevaluatie dag georganiseerd.

De belangrijkste uitkomsten /bevindingen van het bestuur betreffen:

- Het tijdig toesturen van documenten (tenminste 2 weken) zodat bestuursleden voldoende tijd hebben om de vergaderstukken door te nemen.
- De onderwerpen moeten breder worden opgepakt, door per onderwerp bestuursleden aan te wijzen die de actie coördineren.
- Vergaderingen met betrekking tot beleggingen zouden anders georganiseerd moeten worden.

De belangrijkste uitkomsten /bevindingen van het verantwoordingsorgaan betreffen:

- De deskundigheid van de verantwoordingsorgaan leden blijft een aandachtspunt, zodat zij nog steeds als een kweekvijver als eventueel kandidaat bestuursleden kunnen fungeren.
- Tijdsafspraken met bestuur beter respecteren.
- Gestructureerde opzet van het gebruik van online documenten opslag (OnePlace).

Naleving wet- en regelgeving

Ontwikkelingen in wet- en regelgeving wordt door het bestuur nauwgezet gevolgd. Het bestuur is niet bekend met overtredingen van de wet- en regelgeving. Het afgelopen jaar zijn aan het Pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd.

Gedragscode

Er is een gedragscode vastgesteld en ingevoerd. Deze gedragscode is bekend bij alle verbonden personen, waaronder bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan, deelnemers administrateur en andere, door het bestuur aangewezen personen. De verbonden personen verklaren jaarlijks schriftelijk aan de compliance officer de gedragscode na te leven. Overtredingen van de gedragscode worden gemeld bij de compliance officer. In 2015 zijn geen overtredingen gemeld.

Klachten en geschillenregeling

Het Pensioenfonds heeft een klachten- en geschillenregeling. Een ieder die uit hoofde van de statuten of het pensioenreglement van het Pensioenfonds, pensioenaanspraken of pensioenrechten kan ontlenen of meent te kunnen ontlenen jegens het Pensioenfonds, kan zich in geval van een klacht of een geschil wenden tot het bestuur van het Pensioenfonds.

De regeling bevat procedurele waarborgen die door het Pensioenfonds gevolgd zullen worden ter zake van de afhandeling van de klacht of geschil. Een en ander is vastgelegd in het Klachten- en geschillenreglement. In 2015 zijn geen klachten gemeld.

Incidenten- en klokkenluidersregeling

Deze Incidenten en klokkenluidersregeling bevat een procedure voor interne en externe meldingen van (potentiële) misstanden en de afhandeling daarvan.

De regeling bevat waarborgen voor de bescherming van de verbonden persoon - de klokkenluider - die te goeder trouw melding maakt van (potentiële) misstanden. In 2015 zijn er geen misstanden geweest.

Beloning

De bestuursleden, met uitzondering van het gepensioneerde bestuurslid, ontvangen geen vergoeding van het Pensioenfonds voor het uitoefenen van hun functie. Kosten die het bestuur in redelijkheid maakt (bijvoorbeeld reiskosten, kosten bijwonen seminar) worden door het Pensioenfonds in redelijkheid vergoed. Vertegenwoordigers namens gepensioneerden in het bestuur ontvangen een maximale vergoeding van € 800,- per jaar en gepensioneerden in het verantwoordingsorgaan een maximale vergoeding van € 300,- per jaar. Tot 2016 ontvingen vertegenwoordigers namens gepensioneerden in het bestuur welke ook visitatiewerkzaamheden uitvoeren, naast de € 800,- bestuurdersvergoeding, een vergoeding van € 400,- per jaar.

Toezichthouders

In 2015 heeft het bestuur de gewijzigde ABTN per 1 april en 1 oktober, het herstelplan, de aanvangshaalbaarheidstoets en gewijzigde pensioenreglementen toegestuurd aan DNB.

Daarnaast heeft er correspondentie plaatsgevonden met betrekking tot:

- Vragenlijst effectmeting intern toezicht
- Vragenlijst evenwichtige belangenafweging bij premievaststelling
- Besluit inzake publicatie cijfers individuele pensioenfonds
- Ontbreken van toelichting transparantie duurzaam beleggingsbeleid
- Bevindingen onderzoek intern toezicht
- Evaluatie korte (en lange) termijn herstelplan

Uitbestedingsbeleid

Het Pensioenfonds heeft delen van haar bedrijfsprocessen uitbesteed aan andere partijen. Aan uitbesteding is voor het Pensioenfonds een aantal risico's verbonden. Het bestuur van het Pensioenfonds heeft daarom beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen. Het bestuur van het Pensioenfonds is en blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de beheersing van het door het Pensioenfonds te voeren beleid, ook voor het gedeelte van de werkzaamheden dat is uitbesteed. Het uitbestedingsbeleid van het Pensioenfonds is in overeenstemming met de relevante wet- en regelgeving met betrekking tot uitbesteding. Het uitbestedingsbeleid is van toepassing op alle bestaande en/of nieuwe uitbestedings-overeenkomsten gedurende de gehele looptijd van deze overeenkomsten. Voorgenomen, nieuwe of gewijzigde uitbestedingen komen volgens dit beleid tot stand.

In de uitvoering van haar kernactiviteiten, het administreren, beheren en uitbetalen van de pensioenen en het vermogensbeheer, staan zowel vertrouwelijkheid als maximale kwaliteit van de dienstverlening voorop. De belangen van (gewezen) deelnemers, uitkeringsgerechtigden en overige belanghebbenden mogen geen gevaar lopen doordat het Pensioenfonds delen van haar werkzaamheden heeft uitbesteed aan derden. Het doel van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van de continuïteit en de constante kwaliteit van de dienstverlening.

Communicatiebeleid

Het Pensioenfonds beschikt over een communicatiebeleidsplan, wat de langetermijnvisie van het Pensioenfonds geeft op het te voeren communicatiebeleid en de uitvoering daarvan.

Het Pensioenfonds heeft de afgelopen tijd stappen gezet in het digitaliseren van de communicatie.

In 2014 is de website van het Pensioenfonds: www.pensioenfondsyara.nl in gebruik genomen. Hierop kunnen de deelnemers algemene informatie vinden over het Pensioenfonds, de pensioenregeling en wat de deelnemer zelf moet doen. Daarnaast kunnen deelnemers ook inloggen op een web-based pensioenplanner om inzicht te krijgen in hun pensioengegevens en de pensioenresultaten van hun te maken keuzes.

Op deze wijze wil het Pensioenfonds de communicatie effectiever maken en de kosten beheersbaar houden. Het Pensioenfonds heeft immers te maken met gesloten regelingen, en daarmee met een afnemende populatie actieven. Een focus op digitale en kosteneffectieve communicatie past bij deze ontwikkeling. De uitvoering van dit beleid wordt jaarlijks vastgelegd in een communicatieplan. Uiteindelijk is het doel dat deelnemers de aangeboden informatie over hun pensioenregeling actiever gaan gebruiken om hun financiële oude dag zelf goed te regelen.

Het Pensioenfonds heeft zich afgelopen jaar voornamelijk gericht op het breder aanbrengen van gelaagdheid in de communicatie (Eerste stap richting Pensioen 1-2-3) en het verbeteren van de digitale communicatie d.m.v. introductie van E-nieuwsbrieven.

Eind 2015 is een nieuwe effectiviteitsmeting gedaan onder de deelnemers, die uit kan wijzen of de waardering ten aanzien van de communicatie is verbeterd. De uitkomsten en de te nemen acties worden in het begin van 2016 verder opgepakt.

4.3 Financiële paragraaf

Samenvatting

In het boekjaar is de beleidsdekkingsgraad gedaald van 112,5% naar 107,1%. Deze daling is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de verdere daling van de rente, alsmede de resultaten op de beleggingen.

Premiebeleid

Naar aanleiding van het nFTK is de in 2008 overeengekomen uitvoeringsovereenkomst met de aangesloten werkgevers in 2015 herzien en herschreven.

De af te dragen premie betreft de gedempte kostendekkende premie die wordt getoetst aan de (ongedempte) kostendekkende premie. Onder deze (ongedempte) kostendekkende premie wordt verstaan:

- a. De premie die actuarieel benodigd is in verband met de pensioenverplichtingen;
- b. De opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, zoals bedoeld in artikel 132 van de Pensioenwet;
- c. De opslag die nodig is voor de uitvoeringskosten van het Pensioenfonds;
- d. Het saldo van de mutaties van de voorziening Aanvullend Arbeidsongeschiktheidspensioen (AAOP) in enig jaar door nieuwe toekenningen AAOP en door reactivering (niet zijnde overlijdensgevallen).

Voor de demping op de kostendekkende premie van 2015 gelden de afspraken zoals deze golden in de uitvoeringsovereenkomst van 2008.

De zuivere kostendekkende premie in 2015 bedraagt € 10.417.000.

De gedempte kostendekkende premie, door gebruik te maken van een (over maximaal 10 jaar) gemiddelde verwacht beleggingsrendement van een vast verondersteld rendement van 5,0% bedraagt € 5.314.000.

De feitelijke premie bedraagt € 10.731.000, waarvan een bedrag van € 133.000 ten gunste van de bestemmingsreserve is geboekt.

Afhankelijk van de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds kan naast de gedempte kostendekkende pensioenpremie een additionele premie worden geheven of een korting worden verleend.

Indien de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds ultimo boekjaar lager is dan 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad, zal een additionele bijdrage in rekening worden gebracht van:

- a. Het positieve verschil tussen 107% en de toeslagbeleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar voor bijstorting ten opzichte van de VPV ultimo boekjaar én
- b. 1/10 van het verschil tussen 5%-punt onder de vereiste dekkingsgraad en de toeslagbeleidsdekkingsgraad die minimaal op 107% wordt gesteld ingeval deze lager is.

Indien de toeslagbeleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds ultimo boekjaar hoger is dan de premiekortingsgrens, zal korting op de premie of zelfs premierestitutie worden verleend. De korting op de premie bedraagt de middelen boven de premiekortingsgrens, maar maximaal een vijfde van de middelen boven de voor dat jaar vastgestelde bovengrens voor maximale toeslagverlening.

Premiekorting en premierestitutie is alleen mogelijk als de voorwaardelijke toeslagen zowel met betrekking tot de voorgaande tien jaar zijn verleend, als ook in de toekomst kunnen worden verleend, met inbegrip van de inhaalindexatie uit 2000 en 2001.

Ultimo 2015 bedroeg de toeslagbeleidsdekkingsgraad (voor bijstorting door de werkgever) 106,7% hetgeen een additionele bijdrage van de aangesloten werkgevers vereist van € 5.417.000. Deze additionele bijdrage is ultimo 2015 onder de kortlopende vorderingen opgenomen.

Uitvoeringskosten

Het Pensioenfonds vindt transparantie ten aanzien van uitbesteding belangrijk. Onderdeel daarvan is inzicht in de kosten, voor zover deze gegevens beschikbaar zijn.

De opslag voor de kostenvoorziening is door het bestuur het afgelopen kalenderjaar geëvalueerd. Hierbij veronderstelt het bestuur dat het Pensioenfonds bij het wegvallen van de werkgever niet zelfstandig zal blijven voortbestaan, maar zal worden geliquideerd. Hieruit heeft het bestuur geconcludeerd dat de opslag toereikend is en geen aanpassing behoeft.

Administratieve uitvoeringskosten

Dit betreft de volgende kosten, welke betaald worden door de werkgever:

	2015 EUR 000	2014 EUR 000
Personeelskosten toe te rekenen aan het fonds	83	83
Administratiekosten *	297	369
Advieskosten	363	518
Lidmaatschappen	10	11
Kosten van AFM en DNB	26	26
Overige kosten	3	48
Totaal uitvoeringskosten	782	1.055
In Euro's per deelnemer	326	430
In % van het beheerd vermogen	0,17%	0,25%

* Van de administratiekosten ad € 297.000 heeft een bedrag van € 33.000 betrekking op ABAB Accountants B.V. (2014: € 51.000).

Vermogensbeheerkosten

Sommige kosten van vermogensbeheer worden niet direct in rekening gebracht, maar zijn onderdeel van het behaalde rendement.

Specificatie van de kosten van vermogensbeheer:

	2015 EUR 000	2014 EUR 000
Beheerkosten	1.101	864
Transactiekosten	289	104
Overige kosten	18	5
Totaal kosten vermogensbeheer	1.408	973
In % van het beheerd vermogen	0,30%	0,22%

Technische winstdeling

Per 01.01.2015 heeft het bestuur een gewijzigd herverzekeringsovereenkomst met Delta Lloyd afgesloten. Bij bepaling van de risicokapitalen bij overlijden werd tot 2015 rekening gehouden met een rekenrente van 4% en een eigen behoud van € 50.000. Vanaf 2015 is besloten dit aan te passen naar een rekenrente van 2,5% met een eigen behoud van € 100.000.

Op basis van deze herverzekeringsovereenkomst heeft het Pensioenfonds contractueel recht op een winstdeling op technische grondslagen. De technische winstdeling vindt plaats over een 5-jarige periode. Aan het eind van de 5-jarige periode wordt het saldo van de resultaten op technische grondslagen over die 5-jarige periode bepaald. Een positief saldo komt voor 25% beschikbaar aan het Pensioenfonds. Het overige deel is beschikbaar voor de verzekeraar. Een negatief saldo komt volledig voor rekening van de verzekeraar.

Het technisch resultaat 2015 ad € 29.000 betreft een afrekening van de uitloop van het contract over de periode 2010 tot en met 2014. Dit bedrag is als vordering per 31.12.2015 op Delta Lloyd opgenomen.

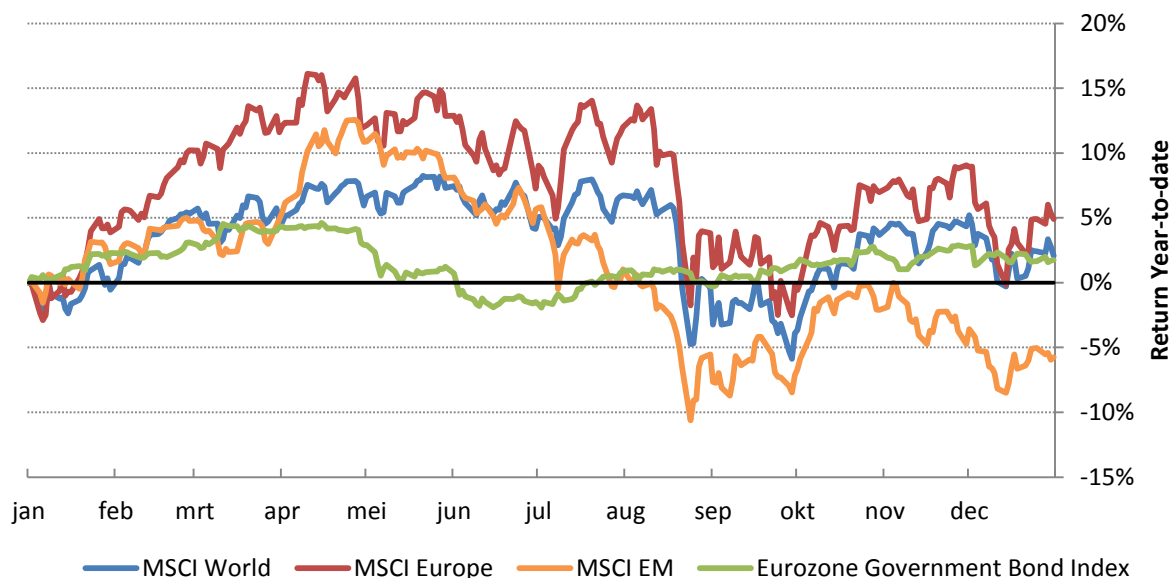
4.4 Herstelplan

Ultimo 2015 bevond het Pensioenfonds zich nog steeds in een situatie van een reservetekort en heeft het Pensioenfonds derhalve een nieuw herstelplan per 01.01.2016 moeten indienen voor 1 april 2016 bij DNB. Hieruit blijkt dat het vermogen van het Pensioenfonds binnen de maximum gestelde termijn van 11 jaar boven het Vereist Eigen Vermogen uitkomt.

4.5. Beleggingsparagraaf

Ontwikkelingen financiële markten

Het jaar 2015 werd gekenmerkt door een verdere daling van de rente. De start van het obligatie opkoopprogramma van de ECB zorgde voor een positief rendement op Europese obligaties. De opslag op kredietobligaties daarentegen liep in 2015 op, wat een deel van de rentedaling compenseerde. Aandelen in ontwikkelde landen deden het goed, met name in de eerste helft van het jaar. Europese aandelen presteerden beter ten opzichte van de rest van de wereld.

Rendementsontwikkeling financiële markten

Obligaties

Om de alsmaar lager wordende inflatie te bestrijden en deflatie te voorkomen maakte de ECB in januari bekend om vanaf maart per maand voor € 60 miljard euro aan obligaties opkopen tot ten minste september 2016. Begin december werd bekendgemaakt dat het opkoopprogramma met zes maanden wordt verlengd tot maart 2017.

In de Verenigde Staten is in 2015 de eerste stap genomen naar het verhogen van de rente. In december verhoogde de FED de rente voor het eerst sinds 2006 met 0,25%.

Aandelen

Mede door het Europese opkoopprogramma hebben de Europese aandelen een positief resultaat laten zien. Economische groei keert langzaam terug en aandelen van Europese bedrijven herstellen verder van de crisis.

Amerikaanse aandelen bleven achter bij Europese aandelen, mede door een sterker wordende dollar.

Ondanks het negatieve valuta effect, werd een klein positief rendement geboekt.

Aandelen uit opkomende markten eindigden het jaar negatief. Door een verder dalende olieprijs kwamen aan einde van het jaar veel landen uit opkomende markten in de problemen met de begroting en moesten bedrijven investeringen schrappen.

Ontwikkelingen binnen het Pensioenfonds

Het beleggingsbeleid is gebaseerd op een ALM-studie (Asset and Liability Management) die werd uitgevoerd door Triple A in 2014/2015. Aan de hand van de uitkomsten wordt onder meer beoordeeld of de risico's zich nog binnen aanvaardbare grenzen bevinden, de sturingsmiddelen nog voldoende kracht hebben en de doelstelling voor het toeslagbeleid nog realiseerbaar is. Deze studie geeft aan hoeveel in de verschillende beleggingscategorieën belegd kan worden en welk risico hierbij acceptabel is. Op basis van deze studie is vanaf 1 januari 2015 gekozen voor een strategische mix van 60% vastrentende waarden en 40% zakelijke waarden met een bandbreedte van +5% en -5%. Het renterisicobeleid is gericht op een strategische afdekking van 35% van het bruto renterisico van de VPV, met een bandbreedte van +10% en -10%.

De verdeling van de beleggingsmix, alsmede de behaalde resultaten zien er ultimo 2015 als volgt uit;

Portefeuille 2015	Strategische mix	Actuele mix	Behaald rendement
Vastrentende waarden	60,0%	58,7%	-0,15%
Aandelen	32,5%	34,6%	3,88%
Vastgoed	7,5%	6,7%	9,50%
Totaal	100%	100%	1,87%

Wijzigingen in de beleggingsportefeuille

In 2014 heeft het pensioenfonds een ALM studie uitgevoerd. Naar aanleiding van deze studie zijn gedurende 2015 wijzigingen in het beleggingsbeleid geïmplementeerd. De beleggingen in de categorieën Emerging Market Debt en Convertibles zijn volledig afgebouwd. Ten behoeve van de beleggingscategorieën Euro Investment Grade en Vastgoed zijn nieuwe vermogensbeheerders aangesteld. Binnen de Euro Investment Grade zal een deel van de bedrijfsobligatieportefeuille onder worden gebracht bij Nordea Asset Management (uitgevoerd in april 2016). De Vastgoed portefeuille is meer gespreid door, naast Europees indirect vastgoed, een deel direct te beleggen in de Nederlandse Woningen en Winkels sectoren via Altera Vastgoed NV.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Pensioenfonds Yara hecht veel waarde aan mensenrechten, milieu en duurzaamheid en belegt daarom het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde manier. Het pensioenfonds belegt uitsluitend in beleggingsfondsen via externe vermogensbeheerders, met uitzondering van de inflatie gerelateerde staatsobligatie portefeuille. Bij de keuze van de beleggingsfondsen wordt rekening gehouden met duurzaamheidsaspecten als milieu en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Bij de selectie van externe vermogensbeheerders wordt onder andere gekeken of de betreffende vermogensbeheerder de Principles for Responsible Investment (PRI) heeft ondertekend en op welke wijze zij invulling geeft aan verantwoord beleggen.

In 2006 heeft de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties een aantal van de grootste institutionele beleggers ter wereld uitgenodigd om een internationaal kader te ontwikkelen dat beleggers ondersteunt bij de invulling van hun beleid op het gebied van environmental, social en governance (ESG) aspecten. Dit heeft geleid tot de 'Principles for Responsible Investment'.

De Principles bieden institutionele beleggers een toetsingskader om ESG-criteria in het bestaande beleggingsbeleid toe te passen. Hiermee beogen beleggers niet alleen een beter financieel rendement op de langere termijn. Door de PRI toe te passen brengen beleggers ook in belangrijke mate hun doelstellingen in overeenstemming met de doelstellingen van maatschappij als geheel.

GRESB is een industrie gedreven organisatie die zich inzet voor strenge en onafhankelijke evaluatie van de duurzaamheidsprestaties van vastgoed wereldwijd.

Alle door het pensioenfonds aangestelde externe vermogensbeheerders leveren een actieve bijdrage aan ESG en hebben de PRI ondertekend of zijn aangesloten bij GRESB (specifiek voor de vastgoedmarkt). De vermogensbeheerders doen jaarlijks verslag op basis van het rapportage raamwerk van de United Nations Principles for Responsible Investment (UNPRI) over de wijze waarop zij invulling geven aan de uitgangspunten van de PRI. Per vermogensbeheerder is het Transparantie Rapport beschikbaar via de internetpagina van UNPRI (<http://www.unpri.org>).

Vermogensbeheerder	GRESB	PRI	Beleid / PRI / ESG	Activiteiten 2015
Altera Vastgoed NV	✓		Duurzaamheidsbeleid	Activiteiten 2015
BNP Paribas Investment Partners	✓	✓	RI Transparency Report	
Delta Lloyd Asset Management		✓	RI Transparency Report	RI activities
Kempen Capital Management NV		✓	RI Transparency Report	RI activities
Pimco		✓	RI Transparency Report	RI activities
The Vanguard Group, Inc.		✓		RI activities

4.6. Pensioenparagraaf

Karakterisering pensioenregeling

Algemeen

Alle werknemers die voor 1 augustus 2014 in dienst waren van de werkgever en die de leeftijd van 21 jaar bereiken zijn als deelnemer in de pensioenregeling opgenomen. Voor alle deelnemers wordt een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen verzekerd.

- Vaststelling van het pensioen vindt plaats volgens het zogenaamde "middelloonsysteem". De pensioenleeftijd is 67 jaar met de mogelijkheid tot vervroegde pensionering vanaf 60 jaar.
- Het opbouwpercentage van de middelloonregeling is per 01.01.2015 aangepast van 1,95% naar 1,75% per jaar tot een salariscgrens van € 83.715
- Het opbouwpercentage voor een salaris onder de € 100.000, maar boven een salariscgrens van € 83.715, is 1,65%.
- Franchise bedraagt € 11.005 per jaar.

Toeslagverlening

De opgebouwde pensioenaanspraken voor actieve deelnemers worden voorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. de Yara Sluiskil CAO-loonindex.

De ingegane en premievrije pensioenen worden voorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. het prijsindexcijfer van alle huishoudens over de maand oktober t.o.v. de maand oktober vorig jaar, zoals gepubliceerd door het CBS.

De toekenning van de toeslagverlening is voorwaardelijk; er is geen recht op deze aanpassing. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het Pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

Het ingegane arbeidsongeschiktheidspensioen wordt onvoorwaardelijk geïndexeerd o.b.v. de Yara Sluiskil CAO-loonindex.

Voor de berekening van de toeslagbeleidsdekkingsgraad wordt de beleidsdekkingsgraad gecorrigeerd met de bestemmingsreserve AAOP ten bedrage van € 1.552.000 (2014: € 1.333.000).

Afhankelijk van de toeslagbeleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar, wordt er gekeken in hoeverre er ruimte is voor de voorwaardelijke indexatie. Hierbij hanteert het bestuur het volgende beleid:

Toeslagbeleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
Lager dan 110%	Nihil
Tussen 110% en bovengrens volledige toeslagverlening	Naar rato
Boven bovengrens volledige toeslagverlening	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen

Ultimo 2015 bevond de toeslagdekkingsgraad zich beneden de 110%. Als gevolg hiervan heeft het bestuur in haar vergadering van 14 juni 2016 besloten geen indexatie te verlenen.

Overzicht niet-verleende indexaties 2000-2015:

Jaar	Actieven	Gewezen deelnemers, partners en pensioengerechtigden
2000	0,00%	1,14%
2001	0,00%	4,05%
2008	3,50%	2,78%
2009	0,63%	0,30%
2010	2,00%	1,57%
2011	2,25%	2,63%
2012	1,03%	1,31%
2014	1,71%	0,72%
2015	2,00%	0,63%

4.7 Risico's en beheersing risico's

Bij het bepalen van het beleid en het nemen van belangrijke besluiten maakt het bestuur een afweging tussen risico, rendement en beheersing van risico's.

De belangrijkste doelstelling van het Pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen.

Solvabiliteitsrisico

Het solvabiliteitsrisico, oftewel dat het Pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen is daarmee het belangrijkste risico voor het Pensioenfonds. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het Pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets).

De berekening van het vereist eigen vermogen aan het eind van het boekjaar is als volgt:

Risico-categorie	Strategisch	Actueel
S1 Renterisico	4,3%	4,8%
S2 Zakelijke waarden	14,1%	15,4%
S3 Valutarisico	3,3%	4,4%
S5 Kredietrisico	5,9%	5,6%
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,7%	3,7%
Diversificatie (correlatie-effect)	(10,6%)	(11,7%)
Totaal vereist eigen vermogen	20,7%	22,2%

In 2015 heeft het bestuur een start gemaakt om de bestaande risicomatrix te actualiseren. De uitkomsten van deze analyse vormen mede de basis voor het beleid van het Pensioenfonds voor de komende jaren.

Het beleid is vastgelegd in de ABTN. De risicogrenzen voor de verschillende risicogebieden zijn in onderstaande tabel aangegeven:

Risico	Risicogrens	31 december 2015
S1 Renterisico	Renteafdekking van 35%, met bandbreedtes van -10% en +10%	Renteafdekking van 26,8%.
S2 Zakelijke waarden	Strategische beleggingsmix (60% vastrentende waarden en 40% zakelijke waarden met een bandbreedte van +5% en -5%).	Portefeuille ligt binnen de bandbreedtes van de strategische mix.
S3 Valutarisico	Afdekking vreemde valutaposities	Hoofdzakelijk belegd in euro-hedged fondsen, vreemde valuta positie is <8%
S5 Kredietrisico	Nakomen van verplichtingen van tegenpartijen	Beperkt security lending, spreiding onder gerenommeerde partijen
S6 Verzekeringstechnisch risico	Minimaliseren langlevensrisico door toepassing actuele generatietafels	Prognosetafel AG 2014 gecorrigeerd met TW ervaringssterftemodel 2014
S7 Liquiditeitsrisico	Geen liquiditeitsrisico	De liquiditeitsontwikkeling is zodanig dat het Pensioenfonds geen risico loopt.
S8 Concentratierisico	Beperkt concentratierisico	Voldoende spreiding in de aard en kenmerken van beleggingen en/of tegenpartijen
S9 Operationeel risico	Beperkt operationeel risico	Contracten met vermogensbeheerders ingericht en service level agreements met uitvoerder opgezet.

Marktrisico's

Het marktrisico omvat het renterisico, het koersrisico en het valutarisico. Door maandelijkse monitoring zorgt het Pensioenfonds ervoor dat tijdige bijstelling (rebalancing) plaatsvindt indien dat nodig is. Het marktrisico wordt nauwkeurig gemonitord in de drie-maandelijkse performance and risk evaluation rapportages.

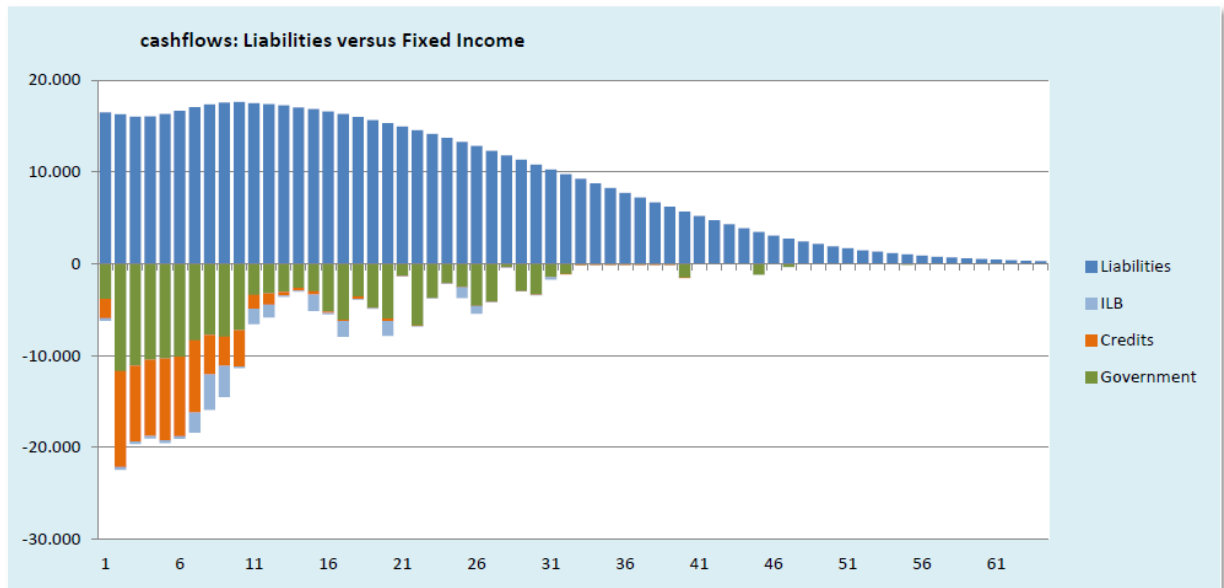
Renterisico (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van de ontwikkelingen in de marktrente.

De rentegevoeligheid kan gemeten worden door middel van de duratie. De duratie is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het strategische beleid van het Pensioenfonds is om het renterisico van de pensioenverplichtingen voor 35% af te dekken, met een bandbreedte van +/- 10%. De feitelijke mate van renteafdekking ligt eind 2015 rond de 27%, gebaseerd op de evenwichtssituatie. Het Pensioenfonds realiseert afdekking van renterisico door meer langlopende vastrentende stukken aan te houden in plaats van aandelen.

Onderstaande tabel laat de verhouding zien tussen de verwachte vastrentende ingaande en uitgaande kasstromen zien.

duration liabilities	15,8
duration fixed income	7,7

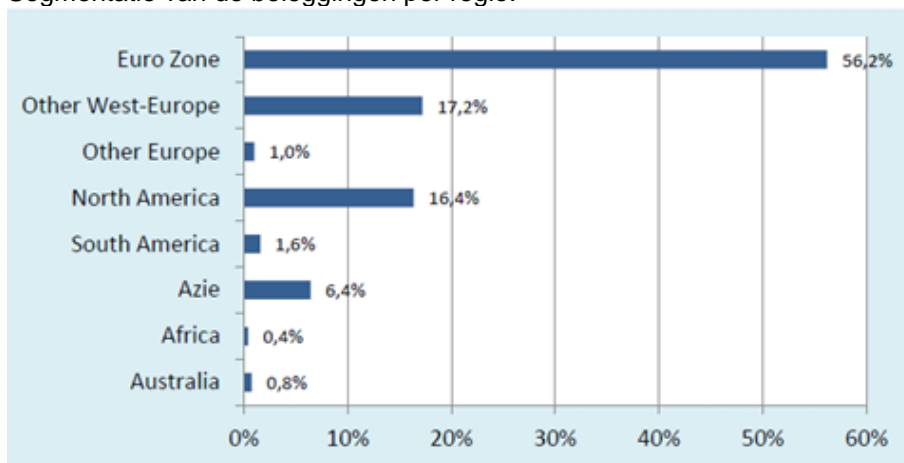
Koersrisico Zakelijke waarden (S2)

Dit risico is het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels-)portefeuille.

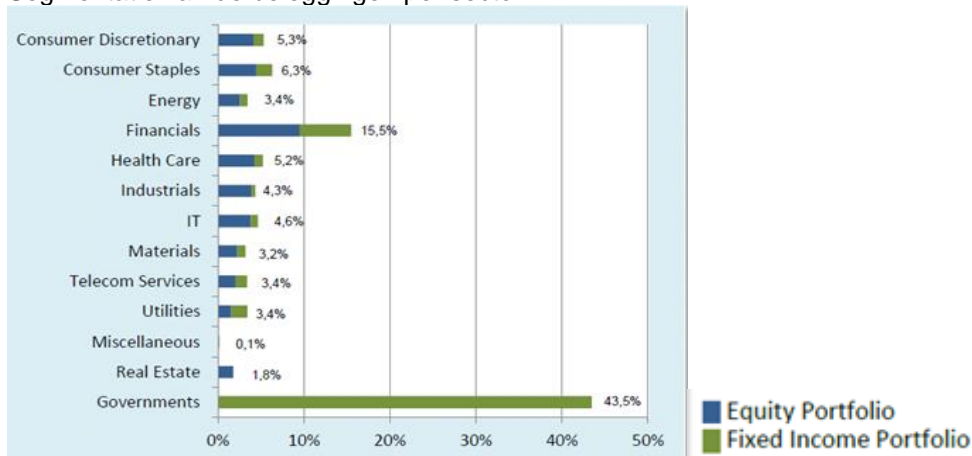
Het strategische beleid van het Pensioenfonds is om voor 40% (met een bandbreedte van +/- 5%) te beleggen in risicovolle assets (aandelen). Door maandelijkse monitoring zorgt het Pensioenfonds ervoor dat tijdige bijstelling (rebalancing) plaatsvindt indien dat nodig is.

Het marktrisico wordt nauwkeurig gemonitord in de drie-maandelijkse performance and risk evaluation rapportages.

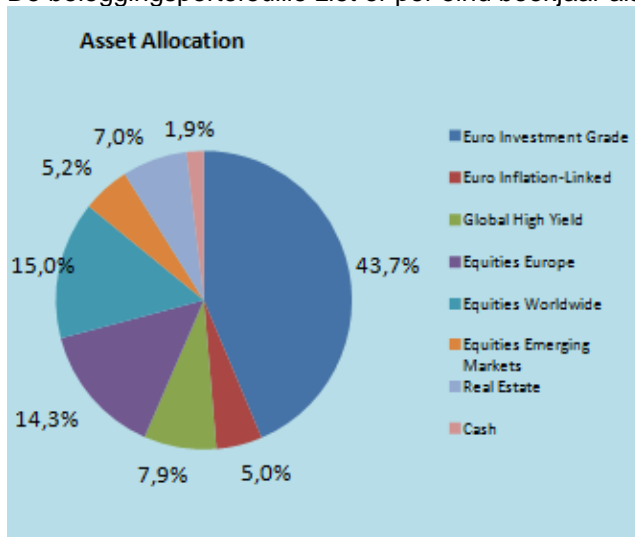
Segmentatie van de beleggingen per regio:

Segmentatie van de beleggingen per sector:

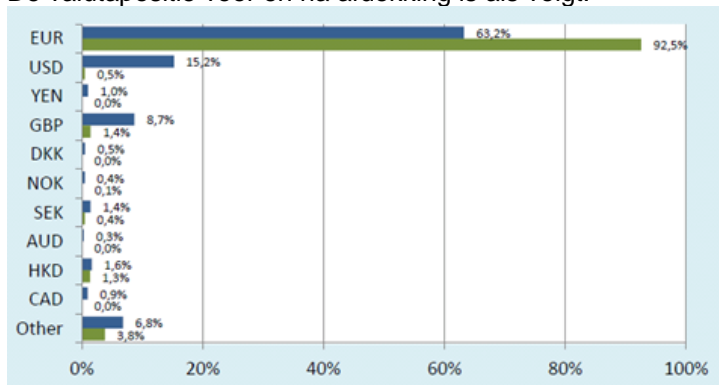

De beleggingsportefeuille ziet er per eind boekjaar als volgt uit:

Valutarisico (S3)

De valutapositie voor en na afdekking is als volgt:

In de solvabiliteitstoets van het Pensioenfonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij contractueel of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, (annuïteiten)leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt, al dan niet als gevolg van het aan restricties onderhevig zijn van buitenlandse betalingen.

Beheersing van dit risico door het Pensioenfonds vindt plaats doordat het Pensioenfonds alleen met gerenommeerde bedrijven/instanties werkt. Tevens is het vermogensbeheerders niet toegestaan om stukken uit te lenen (security lending), tenzij er voldoende afdekking van het risico wordt geboden. Tot slot worden banktegoeden minimaal aangehouden en zo nodig gespreid over meerdere partijen.

Verzekeringstechnisch risico (S6)

De belangrijkste risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen. Langlevens is het risico dat deelnemers langer leven dan gemiddeld. Door toepassing van de meest actuele prognose tafel (Prognosetafel AG2014, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap) met adequate correcties voor ervaringssterfte (Towers Watson Ervaringssterftemodel 2014 Individueel) is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichting. Het bestuur is van mening dat deze grondslagen goed aansluiten bij de populatie van het Pensioenfonds

Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico is herverzekerd bij een externe verzekeringsmaatschappij, Delta Lloyd.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het Pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Het Pensioenfonds heeft slechts 1,6% van haar totale portefeuille belegd in dergelijke producten (voornamelijk in vastgoed). Het liquiditeitsrisico wordt door het Pensioenfonds beheerst door voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maakt het Pensioenfonds gebruik van liquiditeitsprognoses waarbij ook rekening wordt gehouden met inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie. Het Pensioenfonds heeft een concentratierisico aangeduid voor een deel van het vermogen dat uitstaat bij Delta Lloyd Asset Management. Contractueel zijn de acties beperkt, maar in de loop van het voorjaar 2016 zal het bestuur een transfer voorstellen naar een andere vermogensbeheerder.

Operationeel risico (S9)

Dit is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, verwerking van gegevens, verloren gaan van informatie en dergelijke. Deze risico's worden door het Pensioenfonds beheerst door het kiezen van gerenommeerde partijen die hoge kwaliteitseisen eisen aan hun organisatie.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan Xerox, waarmee een uitvoeringsovereenkomst met bijbehorende service level agreement is afgesloten.

Niet financiële risico's

Omgevingsrisico

Dit is het risico als gevolg van veranderingen op het gebied van concurrentie, verhoudingen, markt, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat. De omgeving van het Pensioenfonds verandert sterk. Dit op het gebied van concurrentie, verhoudingen, markt, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat.

Het bestuur beheerst dit risico op de volgende wijze:

- De uitvoeringsovereenkomst is overeengekomen met CAO partners.
- Adequate communicatie aan belanghebbenden d.m.v. periodieke nieuwsbrieven en website.
- Veranderende wet- en regelgeving: het bestuur neemt hier voortdurend kennis van en speelt op de ontwikkelingen in.

Operationeel en uitbestedingsrisico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Omdat alle uitvoerende en beleidsvoorbereidende werkzaamheden zijn uitbesteed, worden deze risico's door het Pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken. Het bestuur richt zich op het vaststellen van het beleid en houdt met behulp van de bestuurs-ondersteuning toezicht op partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed. Het bestuur heeft het uitbestedingsbeleid schriftelijk vastgelegd.

IT-risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd worden. De administratie gebeurt niet in eigen beheer, maar wordt uitgevoerd door een professionele partij (Xerox). De administratie bij zowel de uitvoerder als bij de werkgever wordt dagelijks geback-up't. De beheersingsmaatregelen hieromtrent zijn voor Xerox opgenomen in de ISAE 3000 rapportage en ISAE 3402 rapportage.

Integriteitsrisico

Het integriteitsrisico is het risico dat de reputatie van het Pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van het bestuur van het Pensioenfonds of andere betrokken partijen in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door het Pensioenfonds opgestelde normen. Het bestuur beheerst dit risico op de volgende wijze:

- Er is compliancebeleid en een adequate gedragscode opgesteld;
- Jaarlijks wordt de gedragscode geëvalueerd en worden naleveringsverklaringen ondertekend;
- De compliance officer houdt toezicht op de naleving van onder andere de integriteit;
- Er is sprake van een adequate functiescheiding; het vier ogen principe wordt strikt nageleefd;
- Het beleid is om enkel zaken te doen met gerenommeerde partijen. Monitoring vindt plaats door bestuur en adviseurs. Bij nieuwe partijen of beleggingsproducten wordt een juridische check uitgevoerd;
- Er is een adequate procuratieregeling; betalingen en transacties zijn inzichtelijk en worden gecontroleerd;

Juridisch risico

Het juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het Pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele en reglementaire bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn.

Het bestuur beheerst dit risico onder andere op de volgende wijze:

- Het bestuur laat zich tijdens iedere bestuursvergadering voorlichten over de relevante (juridische) actualiteiten;
- Er is een uitbestedingsbeleid vastgelegd waarin een aantal vereisten zijn opgenomen;
- De contracten, reglementen, statuten en dergelijke worden juridisch uitgebreid beoordeeld door externe adviseurs.

4.8 Toekomstparagraaf

Toekomstbestendig pensioenstelsel

Het huidige pensioenstelsel is voor de lange termijn niet meer houdbaar. Het streven van de overheid is om in 2020 een toekomstbestendig pensioenstelsel te hebben. Een hoofdlijnennotitie is inmiddels naar de Tweede Kamer gestuurd. De planning is om in de zomer 2016 een uitwerkingsnota aan de Tweede Kamer te sturen. Het bestuur ziet de ontwikkelingen met interesse tegemoet.

Prognosetafel AG2016

Naar verwachting zal in 2016 een nieuwe prognosetafel gepubliceerd worden door het Actuarieel Genootschap. Dit zal betekenen dat het Pensioenfonds naar alle waarschijnlijkheid in 2016 over zal gaan naar de meest recente grondslagen.

Algemeen Pensioenfonds

Vanaf 1 januari 2016 kent Nederland een nieuwe uitvoeringsvorm, het Algemeen Pensioenfonds (APF). Het APF is een uitvoeringsvorm, waar meerdere werkgevers onder 1 stichting hun pensioenregeling kunnen onderbrengen, zonder dat ze aan elkaar gelieerd zijn. Ring fencing wordt hierbij toegestaan. Hierdoor ontstaat dus een nieuwe uitvoeringsvorm die breed inzetbaar is. Werkgevers en voormalige pensioenfondsden kunnen zich hierbij aansluiten.

Door het hanteren van gescheiden kringen mag een APF voor meerdere werkgevers verschillende pensioenregelingen financieel gescheiden van elkaar uitvoeren. Deze nieuwe uitvoeringsvorm zou schaalvoordelen moeten opleveren, zowel op het vlak van governance als kosten.

Op dit moment zijn er 5 partijen die een vergunning hebben aangevraagd, allen verzekeraars.

Wet pensioencommunicatie

De tweede fase van de wet is per 1 januari 2016 ingegaan. Dit betekent dat er een nieuw format geldt voor het Uniform Pensioenoverzicht. Daarnaast zal vanaf 1 juli 2016 Pensioen 1-2-3 in werking treden. Het Pensioenfonds is Pensioen 1-2-3 verder aan het implementeren op de website. Daarnaast zal het UPO met de stand per 1 januari 2016 in het nieuwe formaat aan de deelnemers gestuurd worden.

5. Jaarrekening 2015

5.1 Balans per 31 december 2015 (na verwerking resultaat)

	<u>31.12.2015</u> EUR 000	<u>31.12.2014</u> EUR 000
<u>ACTIVA</u>		
1: Beleggingen voor risico van het Pensioenfonds		
1a: Vastgoed beleggingen	33.545	15.045
1b: Aandelen	164.568	163.289
1c: Vastrentende waarden	269.220	281.778
	<u>467.333</u>	<u>460.112</u>
2: Langlopende vorderingen	3.475	3.723
3: Premiereserve herverzekering	7	8
4: Vorderingen		
Lopende interest	186	229
Overige vorderingen	5.767	7.266
	<u>5.953</u>	<u>7.495</u>
5: Liquide middelen	1.411	665
	<u>478.179</u>	<u>472.003</u>
<u>PASSIVA</u>		
6: Reserves		
6a: Algemene reserve	28.587	41.143
6b: Bestemmingsreserve	1.552	1.333
	<u>30.139</u>	<u>42.476</u>
7: Technische voorzieningen		
7a: Voorziening pensioenverplichting eigen risico	445.939	427.898
7b: Voorziening pensioenverplichting herverzekerd	7	8
7c: Voorziening AAOP	953	1.147
	<u>446.899</u>	<u>429.053</u>
8: Kortlopende schulden		
Werkgevers	828	130
Overige schulden	313	344
	<u>1.141</u>	<u>474</u>
	<u>478.179</u>	<u>472.003</u>

5.2 Rekening van baten en lasten 2015

	<u>2015</u> EUR 000	<u>2014</u> EUR 000
9: Beleggingsopbrengsten		
Directe beleggingsopbrengsten	2.110	1.895
Indirecte beleggingsopbrengsten	6.871	47.491
	<u>8.981</u>	<u>49.386</u>
10: Bijdragen		
Pensioenpremies aangesloten werkgevers	5.181	6.151
Bijstorting aangesloten werkgevers	5.417	6.349
Overige bijdragen	1	1
	<u>10.599</u>	<u>12.501</u>
11: Saldo overdracht van rechten en afkopen	736	-14
12: Pensioenuitkeringen	-14.736	-14.633
13: Mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-18.041	-65.261
14: Mutatie voorziening AAOP	108	-172
Overige baten en lasten		
Herverzekeringskosten	-341	-380
Uitkering herverzekering	78	269
Overige kosten	31	-26
	<u>- 232</u>	<u>- 136</u>
15: Winstdeling technisch resultaat	29	78
Saldo van baten en lasten	<u><u>-12.556</u></u>	<u><u>-18.252</u></u>

5.3 Kasstroomoverzicht

	<u>2015</u> EUR 000	<u>2014</u> EUR 000
Directe beleggingsopbrengsten	1.995	1.669
Aankopen beleggingen	-22.386	-9.245
Verkopen en aflossingen van beleggingen	22.737	14.318
Af: kosten vermogensbeheer	115	226
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten	<u>2.461</u>	<u>6.968</u>
Bijdragen van werkgevers	10.598	12.500
Uitkeringen pensioenen	-14.736	-14.633
Betaalde pensioenoverdrachten	736	-14
Wijzigingen overige activa en passiva	1.687	-7.486
Kasstroom uit pensioenactiviteiten	<u>-1.715</u>	<u>-9.633</u>
Netto kasstroom	<u>746</u>	<u>-2.665</u>
Mutatie geldmiddelen	<u>746</u>	<u>-2.665</u>

5.4 Toelichting op de balans en de rekening van baten en lasten

Algemeen

Oprichting

De Stichting Pensioenfonds Yara Nederland is op 31 december 2004, met terugwerkende kracht naar 1 januari 2004, ontstaan uit een juridische fusie tussen de Stichting Pensioenfonds Hydro Agri (Vlaardingen) en Stichting Pensioenfonds Hydro Agri Sluiskil. De stichting werd aangemeld bij DNB (De Nederlandsche Bank) in januari 2005 en is daar bekend onder het relatienummer 60914.

Het Pensioenfonds is statutair gevestigd te Terneuzen, met adres: Industrieweg 10, 4541 HJ Sluiskil en ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel Zuidwest-Nederland onder nummer 22056903.

Actuaris

De VPV (Voorziening Pensioen Verplichtingen) is door Xerox berekend en door Triple A gecontroleerd. Alle overige actuariële berekeningen zijn opgenomen in een door de certificerend actuaris uitgebracht actuariel rapport.

Pensioenaanspraken

De pensioenaanspraken zijn gebaseerd op een middelloonregeling. De opbouw was in 2015 als volgt:

- Het opbouwpercentage tot € 83.715 bedraagt 1,75%;
- Het opbouwpercentage vanaf € 83.715 tot € 100.000 bedraagt 1,65%;
- Er vindt geen pensioenopbouw plaats over het inkomen boven € 100.000,-.

Netto-omzet

De netto-omzet van het Pensioenfonds bestaat uit de directe beleggingsopbrengsten, zijnde de dividenden uit hoofde van beleggingen in aandelen, de couponrente op obligaties alsmede de rente op de overige beleggingen en de premiebijdragen van de aangesloten werkgevers. Voor het jaar 2015 bedraagt de netto-omzet € 12.708.000. In 2014 bedroeg de netto-omzet € 14.395.000.

Pensioenuitvoeringskosten

De werkgevers hebben zich verbonden om alle kosten samenhangend met de administratie van het Pensioenfonds voor hun rekening te nemen.

5.5 Waarderingsgrondslagen en grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De bezittingen en schulden in vreemde valuta worden omgerekend tegen de op 31 december geldende contante koersen.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Wijzigingen van schattingen in de voorziening pensioenverplichtingen worden toegelicht onder deze waarderingsgrondslag.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Overige algemene grondslagen

De overige activa en passiva worden nominaal gewaardeerd, tenzij anders is vermeld.

Met de Algemene Reserve wordt een buffer gevormd om eventuele koersdalingen te kunnen opvangen.

De Bestemmingsreserve dient als buffer voor het jaarlijkse verschil tussen de premie AAOP inkomsten en mutatie van de voorziening AAOP.

Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de op de dag van registratie geldende koersen.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN**Beleggingen**

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Participaties in beleggingsinstellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Lopende interestposities uit hoofde van beleggingen worden separaat gepresenteerd onder de overige vorderingen.

Herverzekeringen

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met de kredietwaardigheid van de herverzekeraar. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald volgens de opgebouwde rechten methode en geeft de uit het pensioenreglement voortvloeiende verplichtingen per balansdatum weer van het Pensioenfonds tegenover al haar deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Bij toepassing van deze methode ontstaat geen financieringsachterstand. De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

De voorziening pensioenverplichting is vastgesteld door Xerox en gecontroleerd door de certificerend actuaire van het Pensioenfonds. Voor de berekening van deze voorziening wordt verwezen naar het actuariële verslag.

Vanaf 2012 is de door DNB gepubliceerde UFR (Ultimate Forward Rate) rentetermijnstructuur geldend als rekenrente gehanteerd.

De technische voorzieningen zijn bepaald met overlevingskansen op basis van de Prognosetafel AG2014, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap. Deze tafels zijn toegepast met toepassing van de ervaringscorrecties Towers Watson Ervaringssterftemodel 2014 Individueel. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Er is rekening gehouden met een kostenopslag van 2,5 procent van de voorziening pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten. Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Bij de berekening van de voorziening wordt tevens rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

5.6 Toelichting op de onderscheidene posten van de balans

	<u>31.12.2015</u> EUR 000	<u>31.12.2014</u> EUR 000
1a: Vastgoed beleggingen		
Portefeuille BNP		
Stand per 1 januari	15.045	12.617
Bij: aankopen	9.635	0
Af: verkopen	-769	-443
Herwaarderingen	2.995	2.871
Stand per 31 december	<u>26.906</u>	<u>15.045</u>
Portefeuille Altera:		
Stand per 1 januari	0	0
Bij: aankopen	6.700	0
Herwaarderingen	-61	0
Stand per 31 december	<u>6.639</u>	<u>0</u>
Totaal vastgoed	<u>33.545</u>	<u>15.045</u>
1b: Aandelen		
Portefeuille Vanguard:		
Stand per 1 januari	135.781	125.010
Bij: aankopen	242	215
Herwaarderingen	4.449	10.556
Stand per 31 december	<u>140.472</u>	<u>135.781</u>
Portefeuille BNP (Convertibles):		
Stand per 1 januari	9.304	9.033
Af: verkopen	-9.679	0
Herwaarderingen	375	271
Stand per 31 december	<u>0</u>	<u>9.304</u>
Portefeuille Kempen Capital Management:		
Stand per 1 januari	18.204	16.870
Bij: aankopen	5.809	30
Herwaarderingen	83	1.304
Stand per 31 december	<u>24.096</u>	<u>18.204</u>
Totaal aandelen	<u>164.568</u>	<u>163.289</u>
1c: Vastrentende waarden		
Portefeuille Delta Lloyd		
Aandeel in obligatiebeleggingsfondsen:		
Stand per 1 januari	219.445	202.506
Af: verkopen	-10.610	-13.600
Herwaarderingen	-721	30.539
Stand per 31 december	<u>208.114</u>	<u>219.445</u>

Toelichting op de onderscheidene posten van de balans (vervolg)

	<u>31.12.2015</u> EUR 000	<u>31.12.2014</u> EUR 000
Portefeuille Delta Lloyd (vervolgd)		
Obligaties overheid (ILB):		
Stand per 1 januari	24.730	23.959
Af: verkopen	-977	0
Herwaarderingen	-212	771
Stand per 31 december	<u>23.541</u>	<u>24.730</u>
Leningen op schuldbekentenis:		
Stand per 1 januari	0	37
Af: aflossingen	0	-37
Stand per 31 december	<u>0</u>	<u>0</u>
Portefeuille Pimco (High Yields):		
Stand per 1 januari	37.603	27.423
Bij: aankopen	0	9.000
Herwaarderingen	-38	1.180
Stand per 31 december	<u>37.565</u>	<u>37.603</u>
Totaal vastrentende waarden	<u>269.220</u>	<u>281.778</u>

Op de aan- en verkoop van effecten en leningen op schuldbekentenis is per saldo een winst van € 1.101.000 gerealiseerd (2014: winst € 781.000). Het herwaarderingsresultaat bedroeg in 2015 een winst van € 5.770.000 (2014: winst € 46.710.000). Dit resultaat is inbegrepen in de beleggingsopbrengsten in de rekening van baten en lasten. Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting op de indirecte beleggingsopbrengsten.

	<u>31.12.2015</u> EUR 000	<u>31.12.2014</u> EUR 000
2. Langlopende vorderingen		
Annuititeitenlening aan Delta Lloyd		
Stand per 1 januari	3.723	3.961
Aflossing	-248	-238
Stand per 31 december	<u>3.475</u>	<u>3.723</u>
Aandeel in technisch resultaat Delta Lloyd		
Stand per 1 januari	0	165
Resultaat	0	78
Overboeking naar kortlopende vorderingen	0	-243
Stand per 31 december	<u>0</u>	<u>0</u>
Totaal langlopende vorderingen	<u>3.475</u>	<u>3.723</u>

Het Pensioenfonds heeft op basis van de herverzekeringsovereenkomst met Delta Lloyd contractueel recht op een winstdeling op technische grondslagen. De technische winstdeling vindt plaats over een 5-jarige periode. Aan het eind van de 5-jarige periode wordt het saldo van de resultaten op technische grondslagen over die 5-jarige periode bepaald. Een positief saldo komt voor 25% beschikbaar aan het Pensioenfonds. Het overige deel is beschikbaar voor de verzekeraar. Een negatief saldo komt volledig voor rekening van de verzekeraar.

Toelichting op de onderscheidene posten van de balans (vervolg)

3: Premiereserve herverzekering

De premiereserve herverzekering vindt haar oorsprong in via Nationale Nederlanden aan het voormalige Pensioenfonds Hydro Agri gecedeerde polissen. Deze reserve is op dezelfde grondslagen gebaseerd als de voorziening pensioenverplichtingen eigen risico.

De herverzekering dekt het financiële risico bij overlijden met een eigen behoud van € 79.412. Indien aan het einde van de contractperiode met Nationale Nederlanden het volgens het contract bepaalde sterfteresultaat positief is, vindt een winstuitkering plaats aan het Pensioenfonds. Bij een eventueel negatief sterfteresultaat vindt geen herrekening met het Pensioenfonds plaats.

	<u>31.12.2015</u> EUR 000	<u>31.12.2014</u> EUR 000
4. Vorderingen		
Lopende interest		
Interest op obligaties	186	229
	<u>186</u>	<u>229</u>
Overige vorderingen		
Kempen Capital Management	2	1
Delta Lloyd	295	734
Werkgevers, premieafrekening	0	152
Werkgevers, bijstorting u.h.v. de uitvoeringsovereenkomst	5.417	6.349
Dividend belasting	53	30
	<u>5.767</u>	<u>7.266</u>
5. Liquide middelen		
Kasbank	466	399
ABN AMRO Bank	945	266
	<u>1.411</u>	<u>665</u>
6. Reserves		
6a. Algemene reserve		
Stand per 1 januari	41.143	59.395
Resultaat over het boekjaar	-12.556	-18.252
Stand per 31 december	<u>28.587</u>	<u>41.143</u>
6b. Bestemmingsreserve		
Stand per 1 januari	1.333	1.172
Ontvangen AAOP premies	133	116
Invalideringen en revalideringen	86	45
Stand per 31 december	<u>1.552</u>	<u>1.333</u>

De bestemmingsreserve dient als buffer voor het jaarlijkse verschil tussen de premie inkomsten en de mutatie van de voorziening AAOP.

Toelichting op de onderscheidene posten van de balans (vervolg)

	<u>31.12.2015</u>	<u>31.12.2014</u>
	EUR 000	EUR 000
7: Technische voorzieningen		
7a: Voorziening pensioenverplichting eigen risico		
Actieven	210.118	193.978
Gewezen deelnemers	27.407	27.778
Pensioengerechtigden	<u>208.414</u>	<u>206.142</u>
	<u>445.939</u>	<u>427.898</u>

De voorziening pensioenverplichtingen is bepaald volgens de opgebouwde rechten methode en geeft de uit het pensioenreglement voortvloeiende verplichtingen per balansdatum weer van het Pensioenfonds tegenover al haar deelnemers, gewezen deelnemers en gepensioneerden. Bij toepassing van deze methode ontstaat geen financieringsachterstand.

De technische voorzieningen zijn bepaald met overlevingskansen op basis van de Prognosetafel AG2014, zoals gepubliceerd door het Actuariële Genootschap. Deze tafels zijn toegepast met toepassing van de ervaringscorrecties Towers Watson Ervaringssterfmodel 2014 Individueel.

Het pensioengevend salaris is volgens het Witteveen akkoord gemaximaliseerd op € 100.000. Er vindt binnen het Pensioenfonds voor deze groep van werknemers geen compensatie met netto regeling plaats.

Ontwikkeling VPV	<u>31.12.2015</u>	<u>31.12.2014</u>
	EUR 000	EUR 000
Technische voorziening eind vorig boekjaar	427.898	362.637
- Actuariëel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	8.734	8.183
- Toevoeging in verband met kosten	211	195
- Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	780	1.398
- Overgenomen pensioenverplichtingen	893	0
- Uitkeringen	-14.618	-14.139
- Vrijgevallen voor kosten uit de technische voorziening	-365	-354
- Overgedragen pensioenverplichtingen	-25	-36
- Overig	559	582
Wijziging van de pensioenregeling en/of het pensioenniveau		
- Toeslagverlening	2.241	5.433
- Anders	-128	140
Wijziging als gevolg van verandering rente termijnstructuur	20.159	65.622
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0	-690
Resultaat op kanssystemen	-400	-1.073
Technische voorziening einde boekjaar	<u>445.939</u>	<u>427.898</u>

7b: Voorziening pensioenverplichting herverzekerd

Zie toelichting specifieke grondslagen.

Toelichting op de onderscheidene posten van de balans (vervolg)

7c: Voorziening AAOP

Op verzoek van de aangesloten werkgevers, zijnde Yara Sluiskil B.V., Yara Benelux B.V., Yara Shared Services B.V., Yara Industrial B.V., Yara Holding Netherlands B.V., Yara Nederland B.V. Yara Vlaardingen B.V. en Yara Gas B.V. voert het Pensioenfonds een aanvullende AO-regeling uit ten behoeve van werknemers die zich daarvoor aangemeld hebben.

Op deze regeling is het Witteveen akkoord 2015 van een maximaal verzekerd salaris van € 100.000 niet van toepassing.

Ontwikkeling	<u>31.12.2015</u> EUR 000	<u>31.12.2014</u> EUR 000
Technische voorziening eind vorig boekjaar	1.147	1.020
- Actuarieel benodigd voor nieuwe onvoorwaardelijke aanspraken	-12	-3
- Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	2	5
- Uitkeringen	-114	-130
- Vrijgevallen voor kosten uit de technische voorziening	-3	-3
- Overig	0	48
 Wijziging van de pensioenregeling en/of het pensioenniveau		
- Toeslagverlening	3	9
- Anders	0	258
 Wijziging als gevolg van verandering rente termijnstructuur	12	74
 Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	4	0
 Resultaat op kanssystemen	-86	-131
 Technische voorziening einde boekjaar	<u>953</u>	<u>1.147</u>
 8: Kortlopende schulden		
Delta Lloyd	0	35
Werkgevers, AAOP uitkeringen	828	130
Uitkeringen	2	0
Loonbelasting en sociale lasten	300	300
Nog te betalen bankkosten	8	9
Overige kortlopende schulden	3	0
	<u>1.141</u>	<u>474</u>

5.7 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Waardeoverdrachten

Ultimo 2015 zijn er totaal 17 openstaande verzoeken tot inkomende waardeoverdracht met een waarde van € 809.000 en 1 openstaand verzoek tot uitgaande waardeoverdracht van € 44.000 aanwezig.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het Pensioenfonds heeft begin 2014 een uitbestedingsovereenkomst gesloten met Xerox voor een periode van vijf jaar. De kosten samenhangend met deze uitbestedingsovereenkomst komen ten laste van de werkgever.

5.8 Toelichting op de onderscheidene posten van de rekening van baten en lasten

	<u>2015</u> EUR 000	<u>2014</u> EUR 000
9. Beleggingsopbrengsten		
Directe beleggingsopbrengsten		
Interest op obligaties	416	475
Interest leningen op schuldbekentenis	0	1
Dividend	1.430	1.026
Overige / ontvangen rente	149	167
Kosten toegerekend aan beleggingen	115	226
	<u>2.110</u>	<u>1.895</u>
Indirecte beleggingsopbrengsten		
Herwaarderingsresultaten beleggingen	5.770	46.710
Verkoopresultaten	1.101	781
	<u>6.871</u>	<u>47.491</u>
Totaal beleggingsopbrengsten	<u>8.981</u>	<u>49.386</u>
<p>De totale kosten die toegerekend kunnen worden aan de beleggingen over 2015 bedroegen € 1.408.000. (2014: € 973.000). Hiervan werd een bedrag van € 1.523.000 (2014: € 1.199.000) rechtstreeks aan de fondsen belast, hetgeen resulteert in een positief resultaat van € 115.000 (2014: € 226.000) in de directe beleggingsopbrengsten.</p>		
10: Bijdragen		
Premies aangesloten werkgevers	5.181	6.151
Bijstorting aangesloten werkgevers	5.417	6.349
Uitkeringen herverzekering Nationale Nederlanden N.V.	1	1
	<u>10.599</u>	<u>12.501</u>
<p>In 2015 zijn de premies AAOP ten bedrage van € 133.000 ten gunste van de bestemmingsreserve geboekt (2014: € 116.000).</p>		
11: saldo overdracht van rechten en afkopen		
Inkomende waardeoverdrachten	755	27
Uitgaande waardeoverdrachten	-19	-41
	<u>736</u>	<u>- 14</u>
12: Pensioenuitkeringen		
Pensioenuitkeringen	-14.622	-14.503
AAOP uitkeringen	-114	-130
	<u>-14.736</u>	<u>-14.633</u>

Toelichting op de onderscheidene posten van de rekening van baten en lasten (vervolg)

	<u>2015</u> EUR 000	<u>2014</u> EUR 000
13: Mutatie voorziening pensioenverplichtingen		
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen	-18.041	-65.261
	<u>-18.041</u>	<u>-65.261</u>

Voor een specificatie van het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen verwijzen wij u naar pagina 41, noot 7a.

14: Mutatie voorziening AAOP

Mutatie voorziening AAOP	108	-172
	<u>108</u>	<u>- 172</u>

Voor een specificatie van het verloop van de voorziening AAOP verwijzen wij u naar pagina 42, noot 7c.

De mutatie van de voorziening AAOP op balansniveau bedraagt € 194.000. Het verschil met de mutatie van de voorziening in de rekening van baten en lasten ad. € 108.000 wordt veroorzaakt door invalideringen en revalideringen, welke ten laste of ten gunste van de bestemmingsreserve worden geboekt en het resultaat niet beïnvloeden.

15: Winstdeling technisch resultaat

Op basis van deze herverzekeringsovereenkomst heeft het Pensioenfonds contractueel recht op een winstdeling op technische grondslagen. De technische winstdeling vindt plaats over een 5-jarige periode. Aan het eind van de 5-jarige periode wordt het saldo van de resultaten op technische grondslagen over die 5-jarige periode bepaald. Een positief saldo komt voor 25% beschikbaar aan het Pensioenfonds. Het overige deel is beschikbaar voor de verzekeraar. Een negatief saldo komt volledig voor rekening van de verzekeraar.

Het technisch resultaat 2015 ad € 29.000 betreft een afrekening van de uitloop van het contract over de periode 2010 tot en met 2014. Dit bedrag is als vordering per 31.12.2015 op Delta Lloyd opgenomen.

Personeel

Het Pensioenfonds had in 2015, alsmede in 2014 geen personeel in dienst.

5.9 Ondertekening van de jaarrekening

Sluiskil, 9 juni 2016

P. Vlaeminck, voorzitter

P.J. van der Ploeg, bestuurslid

E. ten Berge, bestuurslid

F. de Feijter, bestuurslid

M. Zwijns, secretaris

E. van der Sneppen, bestuurslid

6. Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo baten en lasten

Op grond van de statuten kan het bestuur besluiten wat te doen met het saldo baten en lasten.

Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar 2015

Het bestuur van het Pensioenfonds stelt voor het verlies over het boekjaar 2015 ad € 12.556.000 te onttrekken aan de Algemene Reserve.

Dit voorstel is, vooruitlopend op de goedkeuring van het bestuur van het Pensioenfonds, in de balans verwerkt.

Verklaring van de actuaris

Hiervoor wordt verwezen naar de op pagina 47 en 48 opgenomen verklaring.

Accountantsverklaring

Hiervoor wordt verwezen naar de op pagina 49 en 50 opgenomen verklaring.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Op 20 april 2016 heeft Yara International de verkoop van de CO2 business aangekondigd. Hierdoor zullen de aandelen van Yara Gas B.V. door Praxair worden overgenomen. Praxair heeft de mogelijkheid om als aangesloten werkgever verbonden te blijven aan het Pensioenfonds. Indien de uitvoeringsovereenkomst wordt beëindigd, kunnen de opgebouwde pensioenrechten collectief of individueel worden overgedragen. De opgebouwde rechten van de actieve deelnemers van Yara Gas B.V. bedragen circa 1,25% van de totaal opgebouwde rechten van alle actieven.

6.1 Verklaring van de actuaris

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Yara te Sluiskil is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Yara, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 1.000.000. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik ondermeer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Yara is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 11 mei 2016

drs. P.H.A. Heesterbeek AAG

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

6.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland

Wij hebben de in dit verslag op bladzijde 31 tot en met bladzijde 46 opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland te Sluiskil gecontroleerd.

Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de rekening van baten en lasten over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de Stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de Stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de op 9 juni 2016 door het bestuur goedgekeurde jaarrekening, lopend van bladzijde 31 tot en met bladzijde 46, een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Tilburg, 27mei 2016

ABAB Accountants B.V.

Drs. F. de Reu
Registeraccountant

Bijlage 1: Verantwoordingsorgaan

Verslag van het verantwoordingsorgaan

1. Inleiding.

Het vernieuwde Verantwoordingsorgaan van de Stichting Pensioenfonds Yara Nederland is ingesteld op 1 juli 2014. Dit naar aanleiding van de van kracht geworden en reeds aangevulde Wet versterking bestuur pensioenfonds van 7 augustus 2013. Hiermee heeft het bestuur de bestuursstructuur van het fonds in overeenstemming gebracht met het Governancemodel Pensioenfondsbestuur. Deze principes zijn erop gericht de kwaliteit, de zorgvuldigheid en de openheid van het pensioenfonds op een hoger plan te brengen.

In dit orgaan zijn op basis van onderlinge getalsverhouding de twee belanghebbende groepen vertegenwoordigd. Te weten, de pensioengerechtigden en de werknemers.

2. Bevindingen.

Het verantwoordingsorgaan heeft het oordeel over 2015 gebaseerd op: de aangevraagde en eerder toegezonden informatie over het boekjaar 2015, de gehouden vergaderingen met het bestuur en een vergadering over het jaarverslag 2015 waarbij ook de accountant en certificerend actuaris aanwezig waren.

2.1 Wijze van naleving principes voor Goed Pensioenfondsbestuur.

In het boekjaar 2015 bestond het bestuur uit leden van de belanghebbende groepen de werkgever, de pensioengerechtigden en de werknemersvertegenwoordigers.

De bestuursleden en alle betrokken personen hebben de verklaring omtrent naleving ingevolge de gedragscode van de Stichting Pensioenfonds Yara Nederland ondertekend.

2.1.1 Herbenoeming bestuursleden.

Dhr. P.J. van der Ploeg was in 2015 aftredend en heeft zich direct opnieuw beschikbaar gesteld voor een nieuwe termijn van 4 jaar. Het verantwoordingsorgaan is akkoord gegaan met de nieuwe termijn van dhr. van der Ploeg. Namens de werkgever is dhr. P. Vlaeminck voor een termijn van 4 jaar herbenoemd.

2.1.2 Nieuwe Visitatiecommissie.

In 2015 is het intern toezicht aangepast. Het bestuur heeft gekozen voor een visitatiecommissie afkomstig uit een externe organisatie. Hierdoor is een kritisch onafhankelijke commissie gevormd. Het Verantwoordingsorgaan heeft de drie visiteurs uitgebreid kunnen spreken voordat de visitatie over het boekjaar 2015 was uitgevoerd. Na uitvoering is het eindrapport van de visiteurs met het Verantwoordingsorgaan besproken waardoor de bevindingen van de Visitatiecommissie zijn meegenomen in het oordeel.

2.2 Financiële positie van het Pensioenfonds.

Door externe factoren zoals de rente en wetgeving is het Pensioenfonds niet in staat om te kunnen indexeren. Echter door de aanwezigheid van de werkgever als sponsor is de financiële positie van het fonds minder slecht dan bij andere pensioenfonds.

2.3 Oordeel van de accountant en actuaris.

Het Verantwoordingsorgaan heeft de actuaris in een gezamenlijke vergadering gehoord en van hem een presentatie op hoofdlijnen van het actuariële rapport gezien. Ook de accountant is gehoord en gesproken. Hij gaat een goedkeurende verklaring afgeven.

2.4 Communicatie.

Het Pensioenfonds speelt al in op de scherpere regels voor pensioencommunicatie, onder meer door gelaagdheid aan te brengen in zijn communicatiemiddelen via bijvoorbeeld de website en de nieuwe email- nieuwsbrief. Tevens is er een onderzoek gestart naar de communicatie van het Pensioenfonds naar de deelnemers. In het resultaat van dit onderzoek blijkt dat er onder de deelnemers behoefte is aan 1-op-1 contact.

2.5 Documentmanagement.

Het documentmanagement is opnieuw opgezet in One Place dat verzorgd wordt door Willis Towers Watson. De opzet is nu overzichtelijk en eenvoudig. Alle laatste versies van de documenten zijn aanwezig.

2.6 Toekomst

Het bestuur heeft in 2015 t.a.v. de toekomst, rekening houdend met verschillende onzekerheden van een gesloten pensioenfonds de ABTN aangepast en hiernaar besluiten genomen.

3. Oordeel.

Op grond van de bevindingen is het oordeel van het Verantwoordingsorgaan algemeen positief over het gevoerde beleid.

4. Aanbevelingen.

4.1 Het Verantwoordingsorgaan geeft het bestuur het advies om te volharden in het uitvoeren van de aanbevelingen van de Visitatiecommissie en Compliance Officer. Ook de waardevolle aanbevelingen van de actuaris en accountant mag het bestuur niet vergeten uit te voeren.

4.2 T.a.v. de communicatie beveelt het Verantwoordingsorgaan het bestuur aan door te gaan op de ingeslagen weg door iedereen uitgebreid te informeren zowel in de nieuwsbrieven als via de website. Het Verantwoordingsorgaan wil graag alle communicatie vooraf bekijken en eventueel van commentaar voorzien. Communicatie dient duidelijk en zonder te veel vakjargon te zijn. Het VO beveelt aan om de teksten voor publicatie ook door een lezerspanel, dat geen of weinig kennis heeft van pensioenen, te laten lezen en te laten voorzien van opmerkingen als iets niet duidelijk is. Nog niet iedereen is toe aan digitale communicatie. Wij verwachten van het bestuur dat zij iedereen die dit wenst de gelegenheid geboden wordt om aan te geven dat zij de communicatie per post willen ontvangen.

4.3 Om het documentmanagement te verbeteren zou de naamgeving het document tevens de file naam moeten zijn om de documenten volledig identiek te maken zodat er geen verwarring kan ontstaan. Tevens is er een revisie aan de documenten toegekend, echter de helft van de documenten is nog niet voorzien van deze revisie. Tevens zou het handig zijn dat de naam van het document en de revisie vermeld worden in de header of footer van het document. Wij verwachten van het bestuur dat ook alle vergaderverslagen op dezelfde gestructureerde manier beschikbaar gesteld worden aan het bestuur en Verantwoordingsorgaan.

4.4 Het bestuur heeft een deskundigheidsrapport gemaakt. Om de deskundigheid, waar nodig, op een hoger niveau te brengen verwachten wij van het bestuur dat zij hiervoor een opleidingsplan maakt dat tevens opgenomen wordt in de jaarplanning. Wij vragen het bestuur om te overwegen om ook een deskundigheidsrapport voor de individuele VO leden op te stellen zodat ook voor de VO leden een opleidingsplan gemaakt kan worden.

4.5 Wij verwachten van het bestuur aan het begin van ieder jaar een jaarplanning met daarin vermeld welke documenten er het komende jaar aangepast dienen te worden en welke adviezen er van het VO verwacht worden. Tevens zouden wij graag de geplande opleidingen terug willen zien in de jaarplanning.

Vlaardingen, 29 april 2016

Voorzitter Verantwoordingsorgaan
Tonny van Hoecke

Secretaris Verantwoordingsorgaan
Theo van Duijn

Reactie van het bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur dankt de leden van het verantwoordingsorgaan voor hun inzet. Het bestuur zal de aanbevelingen wederom verwerken in een plan van aanpak, dat op de periodieke vergadering met het verantwoordingsorgaan zal worden besproken.

Bijlage 2: Visitatiecommissie

Verslag van de visitatiecommissie

Stichting Pensioenfonds Yara Nederland (hierna het pensioenfonds of het fonds) heeft onderstaande visitatiecommissie verzocht een visitatie uit te voeren in het eerste kwartaal van 2016.

Het bestuur van het fonds is na raadpleging van het verantwoordingsorgaan en na overleg met de visitatiecommissie tot de volgende thema's gekomen:

1. Opvolging vorig visitatierapport;
2. Risicomanagement: inrichting, controle en toezicht;
3. Uitbestedingsbeleid: inrichting, controle en toezicht
4. Beleggingsbeleid: uitvoering en monitoring;
5. Governance van bestuur, VO: inrichting van het fonds en de samenwerking tussen de verschillende organen;
6. Communicatiebeleid & uitvoering.

De visitatie heeft betrekking op 2015.

Naar de mening van zowel visitatiecommissie als het bestuur van het fonds zijn in deze visitatie alle van tevoren aangewezen thema's besproken. Mocht achteraf blijken dat er door nieuwe informatie en/of documentatie, die niet bekend was bij de visitatiecommissie, andere conclusies getrokken hadden moeten worden, dan draagt de visitatiecommissie daar geen verantwoordelijkheid voor.

De visitatiecommissie draagt de verantwoordelijkheid voor de visitatie conform het bepaalde in de Pensioenwet, onverlet de eigen bestuurlijke en toezichthoudende verantwoordelijkheden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de controlerend accountant, de certificerend actuaris en de toezichthouders.

Hieronder vindt u de belangrijkste waarnemingen en aanbevelingen per thema.

Algehele conclusie

De pensioenovereenkomst is gesloten per 1 januari 2014. Er is een middelloon regeling afgesloten met een ruime bijstortingsverplichting van de sponsor. Voor de gepensioneerden is er de zekerheid dat er niet gekort wordt. Daarmee heeft het fonds een zeer solide financiële basis.

Het bestuur is in staat de goede dingen op het juiste tijdstip te doen, echter in de vastlegging van de genomen besluiten behoeft de onderbouwing meer aandacht en het onderhouden van de documenten vereist extra inspanning.

Het bestuur functioneert in harmonie, is betrokken en transparant. Er dient gewerkt te worden aan meer deskundigheid en professionaliteit zoals genoemd in de missie en visie van het pensioenfonds.

De communicatie met de deelnemers is verzorgd en goed te noemen wat de transparantie voor en de betrokkenheid van de deelnemer moet vergroten. Er is veel vertrouwen van de deelnemers (mede ingegeven door de goede financiële afspraken).

Het bestuur neemt geen onnodige risico's: door de financiële afspraken met de sponsor kan er iets meer risico worden genomen; er is immers een vangnet. Dit risico wordt overigens genomen met medeweten (in/na overleg) met de sponsor.

Risicomanagement

Het risicomanagement is (nog) niet goed uitgewerkt. Het dagelijks bestuur heeft een nieuwe start gemaakt met een inventarisatie van de financiële en niet-financiële risico's. Samen met het voltallig bestuur zullen de bruto en netto risico's worden bepaald en gekeken worden naar beheersmaatregelen. Risicomanagement zal standaard op de bestuursagenda dienen te komen. Het risico verbonden aan de bijstortverplichting van de sponsor is onder controle.

De visitatiecommissie beveelt aan risicomanagement in te richten als continu proces en verder uit te werken. Het volwassenheidsniveau 3 (geformaliseerd, gestructureerd en gemonitord) zoals geformaliseerd door DNB is het minimale vereiste niveau en dient dan ook als streven voor dit jaar te gelden.

Voorts beveelt de commissie aan meer expliciet rekening te houden met risico's en risicobeheersing bij het bepalen van het beleid en het nemen van besluiten en deze risicoafweging vast te leggen. De stijgende premies als gevolg van het sluiten van de regeling zijn onderkend, maar verdienen ook permanente aandacht op het gebied van communicatie met de sponsor.

Governance van het fonds en de samenwerking tussen de verschillende organen, evenwichtige belangenafweging

Er is een harmonieuze sfeer in het bestuur. Iedereen heeft zijn inbreng, maar er is kans op informatieachterstand door de prominente rol van de voorzitter en de secretaris. Hier dient men zich continu bewust van te zijn. De invulling van het opleidingsplan moet leiden tot een deskundiger bestuur.

De visitatiecommissie beveelt aan ook van de DB bijeenkomsten een (kort) verslag te maken en dit te delen met de overige bestuursleden.

De visitatiecommissie beveelt aan een praktisch en hanteerbaar opleidingsplan op te stellen per individu dat ook achteraf meetbaar is.

De visitatiecommissie beveelt aan de kosten (per deelnemer) in kaart te brengen en in het jaarverslag weer te geven. Met de kosten worden de uitvoeringskosten en de kosten van vermogensbeheer bedoeld.

De visitatiecommissie beveelt het VO aan om een jaarplanning te maken zodat duidelijk is wanneer welke adviezen en instemming kan worden gegeven. Dit kan samen met het bestuur worden vastgesteld.

De visitatiecommissie beveelt aan om evenwichtige belangenafweging expliciet in de besluitvorming mee te nemen (daar waar dit aan de orde is).

De visitatiecommissie beveelt aan aandacht te geven aan de codes uit de Code Pensioenfonds die nog opvolging behoeven (denk aan het opstellen van een diversiteitsbeleid).

Beleggingsbeleid

Hoewel relatief veel risico wordt genomen in de beleggingsportefeuille, is het geheel wel onder controle: de sponsor praat mee over de risico's (en is daarmee goed geïnformeerd) en is bereid om de gevolgen in de vorm van eventuele bijstortingen voor zijn rekening te nemen, hetgeen ook gebeurt. Er wordt geprobeerd om het hele bestuur te betrekken bij het beleggingsbeleid en belemmeringen hiervoor worden weggenomen.

De visitatiecommissie beveelt aan om goed te blijven monitoren of de sponsor bereid blijft om bij te storten teneinde tijdig in het beleggingsbeleid te kunnen bijsturen (derisken) als de omstandigheden veranderen. Ook het deskundigheidsniveau op beleggingsgebied verdient permanente aandacht.

Uitbestedingsbeleid

De pensioenadministratie is uitbesteed aan Xerox, er wordt jaarlijks geëvalueerd. Dit geldt ook voor de overige partijen waaraan is uitbesteed (Willis Towers Watson, ABAB, vermogensbeheerders). De conversie in 2015 van de administratie is moeizaam verlopen, maar inmiddels wel succesvol afgerond.

De visitatiecommissie beveelt aan, nu er een conversie heeft plaatsgevonden, in 2016 een Quinto-P-achtig onderzoek te laten uitvoeren naar de kwaliteit van administratieve gegevens.

De visitatiecommissie beveelt aan om ISAE-3402 type II verklaringen op te vragen en deze te analyseren op het voor het fonds relevante processen.

Communicatie

Er wordt voldoende aandacht gegeven aan communicatie. Er is een website en er is een onderzoek gedaan naar de wensen en eisen van de deelnemer. Dit zal verwerkt worden in het communicatieplan.

De visitatiecommissie beveelt aan om te heroverwegen het VO als lezerspanel te gebruiken. Het VO is immers kenner van de pensioenmaterie en daarmee niet representatief voor de gemiddelde deelnemer.

De visitatiecommissie dankt het bestuur en het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds voor de positieve en open medewerking.

De visitatiecommissie

Sluiskil, april 2015

Erik Klijn (voorzitter)

Erwin Capitain

Gerard van de Kuilen

Reactie van het bestuur op het verslag van de visitatiecommissie

Het bestuur dankt de leden van de visitatiecommissie voor haar professionele inzet in een positieve sfeer.

Het bestuur kan zich vinden in de opmerkingen zoals uit de visitatie naar voren zijn gekomen. Hiervoor zal het bestuur net als vorige keren een plan van aanpak opmaken.

Met betrekking tot de opmerkingen over risicomangement is het bestuur in de loop van 2016 begonnen met een update van de risico's en het uitwerken om hier een continu proces van te maken.

De overige opmerkingen heeft het bestuur tot zich genomen en zal de komende tijd nagaan hoe hier invulling aan te geven.

Bijlage 3: Compliance officer

Verslag van de compliance officer

In deze jaarlijkse compliance rapportage over de periode 1 januari 2015 tot en met 31 december 2015 rapporteert de compliance officer aan het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Yara Nederland (hierna: het pensioenfonds) over de stand van zaken met betrekking tot compliance. De aanbevelingen zijn als volgt:

1. Tijdens de verdiepingsdag is naar voren gekomen dat er tegenstrijdigheden aanwezig zijn in de gedragscode. Aanbeveling is om de gedragscode te herzien en te verduidelijken op gebieden waar dit nodig is.
2. Door het pensioenfonds wordt er geen controle uitgevoerd of organisaties, waaraan werkzaamheden uitbesteed zijn, voldoen aan de gedragscode van het pensioenfonds. Aanbeveling is om aan deze organisaties een bevestiging te vragen dat zij voldoen aan de gedragscode van het pensioenfonds ofwel vast te stellen dat de gedragscode van deze organisaties conform de gedragscode van het pensioenfonds is. In verband met veranderende situaties, is de aanbeveling om iedere 3 jaar vast te stellen dat de gedragscode van het pensioenfonds nageleefd wordt.
3. De evaluatie van de beheersing en het beleid zoals beschreven in de governance en integriteitsnota, zou in veel gevallen jaarlijks (of periodiek) uitgevoerd moeten worden. Hier is echter geen documentatie van aanwezig. Aanbeveling is om jaarlijks de governance en integriteitsnota door te nemen en te evalueren of beleid en beheersing matchen en/of aanpassing behoeven. Deze evaluatie documenteren of bespreken tijdens een bestuursvergadering.
4. In het jaarverslag van 2014 is geen specifieke vermelding gemaakt dat de gedragscode nageleefd is. Aanbeveling is om deze vermelding wel op te nemen in het jaarverslag van 2015.
5. Er is geen beleid aanwezig met betrekking tot het evalueren van de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten door Herverzekeraar, Yara Shared Services en de HR afdeling van Yara Sluiskil (geen periodieke SLA rapportages, geen meeting en geen aanwezigheid in bestuursvergadering). Aanbeveling om beleid op te stellen hoe de kwaliteit en de gemaakte kosten van bovengenoemde partijen geëvalueerd kan worden.
6. Noodprocedure is vastgelegd in de nota, maar er is niet nagedacht over de uitvoering ervan. Bij afwezigheid van bestuursleden wordt er niet naar de noodprocedure gekeken of vervangende bestuursleden wel aanwezig zijn. Aanbeveling om de noodprocedure te bespreken binnen het bestuur en te bekijken hoe deze praktisch werkbaar gemaakt kan worden.
7. Er is een risico van functievermenging op het gebied van doorgeven van gegevens aan de pensioenadministrateur door de voorzitter. Aanbeveling om deze taak neer te leggen bij de deelnemersadministratie om de schijn van functievermenging tegen te gaan.
8. Er is geen rapportagestructuur aanwezig aan de hand waarvan verantwoording afgelegd wordt aan het pensioenfonds met betrekking tot de getroffen maatregelen op het gebied van compliance bij uitbesteede activiteiten. Aanbeveling om standaard rapportagestructuur op te zetten waarin compliance van organisaties, waaraan activiteiten uitbesteed zijn, gerapporteerd wordt.

9. Bij de beheersing van de incidenten- en klokkenluidersregeling wordt zowel Yara Ethics als de Compliance Officer als vertrouwenspersoon aangewezen. Aanbeveling om deze beheersing te verduidelijken.

10. Er is geen rapportering aanwezig over de meldingen die binnen gekomen zijn bij Yara Ethics. Aanbeveling om jaarlijks een bevestiging te vragen van Yara Ethics dat er geen meldingen geweest zijn.

11. Door het pensioenfonds wordt er niet jaarlijks een controle uitgevoerd of er financiële banden bestaan met personen of organisaties die door de DNB in verband gebracht worden met terroristische activiteiten. Het bestuur geeft aan dit af te dekken door enkel zaken te doen met gerenommeerde vermogensbeheerders. Er wordt echter niet nagevraagd of bevestiging gevraagd van de vermogensbeheerders of zij deze check uitvoeren. Aanbeveling om jaarlijks aan de vermogensbeheerders een bevestiging op te vragen dat zij geen financiële banden hebben met personen of organisaties die op de lijst van de DNB vermeld staan. Dit kan doormiddel van SLA rapportages.

12. In de nota is het screeningsbeleid beschreven waarin het bestuur een inspanningsverplichting heeft om bij derde partijen, waaraan zaken worden uitbesteed, te informeren naar het aannamebeleid. In werkelijkheid wordt dit niet uitgevoerd. Aanbeveling om dit na te vragen bij derde partijen, in samenhang met aanbeveling 2.

13. Op de normen vermeld in de Code Pensioenfonds is het 'pas-toe-of-leg-uit' beginsel van toepassing. In het jaarverslag 2014 is echter geen motivatie opgenomen waarom bepaalde normen niet nageleefd worden. Aanbeveling om deze motivatie in het jaarverslag van 2015 op te nemen.

Reactie van het bestuur op het verslag van de compliance officer

Het bestuur dankt de compliance officer voor haar inzet en de open en positieve benadering. Het bestuur meent dat de compliance officer een plaats heeft gevonden in onze structuur.

Het bestuur zal de aanbevelingen opnemen in een plan van aanpak .